

Teātra māksla

**Metodiski ieteikumi skolotājiem
mācību satura īstenošanai teātra mākslā
1.–9. klasei**

Teātra māksla

Metodiski ieteikumi skolotājiem mācību satura īstenošanai teātra mākslā 1.–9. klasei

Metodiskais līdzeklis izstrādāts Eiropas Sociālā fonda projektā
"Kompetenču pieeja mācību saturā" (turpmāk – Projekts).

Metodisko līdzekli izstrādāja **Inga Krišāne** un **Zane Bēķe**.

Metodiskā līdzekļa izstrādē izmantoti materiāli, kurus veidojusi **Ligita Smildziņa**.

Metodisko līdzekli izvērtēja ārējā eksperte **Ilze Karazina**.

Projekts pateicas visām izglītības iestādēm un skolotājiem, kuri nodrošināja metodiskā līdzekļa aprobāciju un dalījās ar saviem mācību piemēriem.

Metodiskos ieteikumus ieteicams izmantot saistībā ar mācību priekšmeta programmas **Teātra māksla 1.–9. klasei** paraugu, mācību priekšmeta programmas **Literatūra 4.–9. klasei** paraugu un mācību un metodisko līdzekli **Teātra māksla 1.–9. klasei**.

ISBN 978-9934-24-142-0

Saturs

levads	4
1. Mācību procesa plānošana un norise	5
2. Teātra mākslas mācību stundas struktūra	9
3. Dažādi mācību satura apguves plānošanas modeļi	11
4. Ieteikumi vērtēšanai	12
PIELIKUMI	13
Pielikums Nr. 1. Teātra mākslā attīstāmās prasmes	13
Pielikums Nr. 2. Tematu atsegumi skolēnam	17
Pielikums Nr. 2.1. Temata "Etīde. Kā skatuviskā darbībā, izspēlējot cilvēku attiecības, gūt jaunu pieredzi?" atsegums skolēnam	17
Pielikums Nr. 2.2. Temata "Runa. Kā uzstāties ar saprotamu, klausītājam uztveramu runu un sadarboties ar auditoriju?" atsegums skolēnam	18
Pielikums Nr. 2.3. Temata "Pretstati (lugas fragmenta iestudējums). Kā no dramaturga radīta teksta veidot skatuvisku lomu, atdarinot un pētot cilvēku rīcības motīvus, izturēšanos saskarsmē, savstarpējās attiecībās?" atsegums skolēnam	18
Pielikums Nr. 2.4. Temata "Improvizācija. Kā, spontāni darbojoties un ar auditoriju efektīvi sadarbojoties, radīt skatuvisku improvizācijas priekšnesumu?" atsegums skolēnam	19
Pielikums Nr. 2.5. Temata "Procesā veidots iestudējums. Kā, mākslinieciski sadarbojoties, grupā pašradot scenāriju par aktuālu tēmu un, izmantojot dažādus teātra mākslas izteiksmes līdzekļus, kopīgi veidojot skatuvisku iestudējumu?" atsegums skolēnam	20
Pielikums Nr. 2.6. Temata "Klasiskā teātra forma. Kā iestudēt klasisku lugu?" atsegums skolēnam	21
Pielikums Nr. 3. Tematu īstenošanas piemēri	23
Pielikums Nr. 3.1. Piemērs tematam "Etīde. Kā skatuviskā darbībā, izspēlējot cilvēku attiecības, gūt jaunu pieredzi?"	23
Pielikums Nr. 3.2. Piemērs tematam "Pretstati (lugas fragmenta iestudējums). Kā no dramaturga radīta teksta veidot skatuvisku lomu, atdarinot un pētot cilvēku rīcības motīvus, izturēšanos saskarsmē, savstarpējās attiecībās?"	29
Pielikums Nr. 3.3. Piemērs tematam "Improvizācija. Kā, spontāni darbojoties un ar auditoriju efektīvi sadarbojoties, radīt skatuvisku improvizācijas priekšnesumu?"	34
Pielikums Nr. 4. Skolēna dienasgrāmatas/portfolio piemērs	42

Ievads

Teātra mākslas mācību priekšmetā izvirzīti mērķi saistībā ar teātra mākslai specifisko prasmju (ķermeņa plastika un mutvārdu runas tehnika, orientēšanās fiziskajā un skaniskajā telpā, sadarbība ar auditoriju un partnerība komunikācijā) apguvi: veidot skolēna izpratni par teātri kā darbības mākslu, attīstīt komunikācijas prasmes sadarbībai dažādās auditorijās un piedzīvot mākslinieciska jaundarba radīšanas procesu.

“Mācību priekšmets vispārējās izglītības saturā iekļauts saskaņā ar Ministru kabineta 2018. gada 27. novembra noteikumiem Nr. 747 “Noteikumi par valsts pamatizglītības standartu un pamatizglītības programmu paraugiem” (turpmāk – standarts). Standartā noteikti skolēnam sasniedzamie rezultāti mācību jomā “Kultūras izpratne un pašizpaušme mākslā”, tai skaitā teātra mākslā.”

Metodiskie ieteikumi ir veidoti, lai atbalstītu teātra mākslas skolotājus mācību satura īstenošanā atbilstoši mācību programmas paraugam (turpmāk – programma) teātra mākslā 1.–9. klasei <https://mape.gov.lv/api/files/9B209745-45C4-479B-8C89-84F8FFE56A5D/download> Programmas saturā ir ietverti no standarta atvasināti skolēnam sasniedzamie rezultāti, ieskaitot zināšanas mācību jomā, izpratni, pamatprasmes, caurviju prasmes un vērtībās balstītus ieradumus. Lai gan mācību satura apguves norisē un katra temata metodiskajā komentārā ir parādīts, kā pakāpeniski tiek sasniegtas standarta prasības zināšanu apgūvē, izpratnes veidošanā, kā arī prasmju un vērtībās balstītu ieradumu attīstīšanā, tomēr skolotāja uzdevums ir šos sasniedzamos rezultātus piemērot savas izglītības iestādes pedagoģiskajai situācijai.

Metodiskos ieteikumus ieteicams izmantot arī saistībā ar mācību priekšmeta programmas *Literatūra 4.–9. klasei* paraugu <https://mape.gov.lv/api/files/1452FE3D-64C8-40E4-AA99-87F614A0609C/download> un mācību un metodisko līdzekli *Teātra māksla 1.–9. klasei* <https://mape.gov.lv/catalog/materials/8DF03C1B-12D3-4CC2-BD56-5C91BF95B7A9/view?preview=ED9E1809-D7A5-4F50-9C75-E599444EEA55>

1. Mācību procesa plānošana un norise

Standartā noteikto stundu apjoms teātra mākslā ir neliels (1.–3. klasē teātra mākslai stundu skaits atsevišķi nav izdalīts, 4.–6. klasē 35 stundas un 7.–9. klasē 35 stundas), tāpēc iespējamas dažādas pieejas to īstenošanai konkrētajā izglītības iestādē. Mācību procesa plānošanā jāņem vērā gan skolēnu iepriekšējā pieredze satura apguvē, iekļaujot iepriekš neapgūto, gan iespējas mācību procesu organizēt dubultstundās.

Mācību satura apguves organizācija 1.–9. klasē

Šajā sadaļā apkopoti satura īstenošanai ieteikto tematu apguves mērķi, kompleksie sasniedzamie rezultāti, kā arī ieteikumi mācību stundu sadalījumam pa tematiem (1. tabula). Vērā ņemts programmas satura plānojums, kur katrā no trim pamatzglītības posmiem atbilstoši vecumposmam izvirzīti prioritāri uzdevumi: 1.–3. klasē – izpratne par paštēlu un mākslinieciskā tēla veidošanu; 4.–6. klasē – cilvēku rīcības un to izpausmju studijas ar teātra mākslas izteiksmes līdzekļiem; 7.–9. klasē – pieredzes veidošana mākslinieciska kopdarba radīšanā. Programmā visos izglītības posmos no 1. līdz 9. klasei tematos ietverta sistemātiska un praktiska publiskas uzstāšanās un sadarbības ar auditoriju prasmju apguve.

1. tabula. Satura īstenošanas nosacījumi

Temata nr., nosaukums	Klase	Temata apguves mērķis	Apgūstamie jēdzieni	Kompleksais sasniedzamais rezultāts (atsauce uz standarta sasniedzamo rezultātu)	Piezīmes
Izpratne par paštēlu un mākslinieciskā tēla veidošanu					
1. Pasakas radīšana Kā stāstīt, ar kustībām un intonācijām attēlot pašsacerētu notikumu?	1.	Izprast, kā ar teātra mākslas valodu iespējams: ar balsi, kustību un izteiles palīdzību radīt skatuvisku stāstu; attīstīt vērīgumu, spontanitāti, sadarbības prasmes.	Iztēle, ķermeņa valoda, spēle, spēlētājs (tēlotājs), sižets, tēls.	Demonstrē priekšnesumu – pasakas izspēli, lietojot iztēli, mutvārdu un ķermeņa valodu (plastiku) dažādu tēlu darbības un rīcības atdarināšanai, spontāni un mērķtiecīgi sadarbojoties ar citiem skolēniem sev tuvā tematikā. (K.3.1.7.) Savstarpēji pārrunā un vērtē savu un citu priekšnesuma dalībnieku sniegumu procesā, rezultātu un personīgos ieguvumus. (K.3.1.7.)	Īsteno, integrējot valodas, mūzikas, vizuālās mākslas un/ vai sociālo zinību u. c. stundās.
2. Leļļu teātris Kā ar pašgatavotām lellēm vai objektiem izstāstīt un attēlot notikumu?	2.	Iepazīstināt ar leļļu un objektu teātra iespējām, atainojot notikumus, idejas, vērtības vai viedokļus un pilnveidojot izpratni par tēlu mākslā.	Dekorācija, lelle, leļļu teātris, leļļu vadīšana, loma, notikums, objektu teātris.	Gūst pieredzi mākslinieciskā tēla veidošanā pašdarinātu leļļu vai objektu teātra priekšnesumā pašizvēlēta leļļu vai objektu teātra tehnikā, konstruktīvi sadarbojoties ar citiem skolēniem, lietojot spontānā darbībā iepazītus un mērķtiecīgi attīstītus tēliem raksturīgus izteiksmes līdzekļus teātra mākslā. (K.3.3.1.)	

Temata nr., nosaukums	Klase	Temata apguves mērķis	Apgūstamie jēdzieni	Kompleksais sasniedzamais rezultāts (atsauce uz standarta sasniedzamo rezultātu)	Piezīmes
3. Maska Kā ar tērpu un masku veidot sev atšķirīgu tēlu?	3.	Iepazīt, kā ar teātra mākslas valodu, izmantojot masku, balsi, kustības, iztēli, iespējams: radīt no savas personības atšķirīgu tēlu; attīstīt skatuviskā tēla veidošanas prasmes; ieinteresēt masku rašanās un lietošanas vēstures izpētē.	Grims, klauns, kostīms, maska, mīmika, plastika, rituāls.	Apliecinot savu piederību noteiktai kultūrai, ar paša veidotu masku un tēlu piedalās skolas tautas tradīciju pasākuma maskošānās spēlēs Ziemassvētkos vai Meteņos, skaidrojot personisko nozīmību līdzdalībā. (K.3.3.6.) vai Ar pašgatavotu masku un tēlu piedalās skolas maskošānās pasākuma vai maskarādes skatuviskā priekšnesumā, skaidrojot sava tēla un maskas veidošanas procesu, vērtējot savu un klasesbiedru radošā procesa rezultātu. (K.3.3.5.)	Īsteno, integrējot valodas, mūzikas, vizuālās mākslas un/ vai sociālo zinību u. c. stundās.
Cilvēku rīcības un to izpausmju studijas ar teātra mākslas izteiksmes līdzekļiem					
4. Etīde Kā skatuviskā darbībā, izspēlējot cilvēku attiecības, gūt jaunu pieredzi?	4.-6.	Apgūt reālpsiholoģisko etīžu veidošanas procesu un prasmi etīdē modelēt dramaturģisku konfliktu, lietojot cilvēku savstarpējo attiecību un ikdienas situāciju novērojumus un personisko pieredzi.	Akceptēšana, aktiermeistarība, dramaturģiskais konflikts, etīde, gribas darbība, novērojums, pretdarbība, priekšmetiskā vide, pielāgošanās partnerim, skatuviskā tēla griba, reālpsiholoģiskā etīde, sadarbība tēlu ietvaros, skatuviska darbība.	Sadarbībā ar citiem klasesbiedriem no reālpsiholoģiskajām etīdēm veido skatuvisku priekšnesumu, kurā lieto aktiermeistarības pamatprasmes sava skatuviskā tēla radīšanā, iedvesmojoties no ikdienas novērojumiem un savas personīgās pieredzes. Pamato sava tēla skatuvisko gribu dramaturģiskajā konfliktā, salīdzina ar līdzīgu reālu savstarpēju attiecību un situāciju iespējamību, konflikta risinājuma ceļiem. (K.6.3.9.)	Var īstenot tematus "Etīde" 16 stundu, "Pretstati" 19 stundu apjomā, tematu "Runa" integrējot abos šajās vai latviešu valodas un literatūras stundās. Tematus var īstenot 4., 5. vai 6. klasē viena mācību gada ietvarā.
5. Runa Kā uzstāties ar saprotamu, klausītājam uztveramu runu un sadarboties ar auditoriju?	4.-6.	Veidot prasmi pārliecināši un brīvi uzstāties auditorijai, sadarboties ar to; attīstīt skolēna individualitāti, balsis un ķermeņa pārvaldīšanas prasmes mērķtiecīgā publiskā runā.	Artikulācija, auditorija, balss tehnikas, runas melodija, mutvārdu runa, poza, vārdiskā darbība, žests.	Izveidots un īstenots publiskās runas priekšnesums, pārvaldot balsi un ķermeni, sadarbojoties ar auditoriju atbilstoši runas mērķim un nolūkam. (K.6.2.3., K.6.3.1., K.6.4.3.)	

Temata nr., nosaukums	Klase	Temata apguves mērķis	Apgūstamie jēdzieni	Kompleksais sasniedzamais rezultāts (atsauce uz standarta sasniedzamo rezultātu)	Piezīmes
6. Pretstati (lugas fragmenta iestudējums) Kā no dramaturga radīta teksta veidot skatuvisku lomu, atdarinot un pētot cilvēku rīcības motīvus, izturēšanos saskarsmē, savstarpējās attiecībās?	4.-6.	Pilnveidot prasmi skatuviska tēla radīšanā lomā, analizējot dramaturģisku tekstu, un izprast teātra izrādes veidošanas procesu.	caurviju darbība, galvenais notikums, kulminācija, lugas fragments, mēģinājums, mizanscēna, teksta attaisnošana	Lugas fragmenta iestudējumā izveidota loma ar dramaturģisku tekstu, izmēģinot dažādas pieejas tēla atklāsmei skatuviskā darbībā, analizējot tēla rīcības motīvus un tos salīdzinot ar novērojumiem ikdienas notikumos. (K.6.3.9., K.6.2.3.)	Var īstenot tematus "Etīde" 16 stundu, "Pretstati" 19 stundu apjomā, tematu "Runa" integrējot abos šajās vai latviešu valodas un literatūras stundās. Tematus var īstenot 4., 5. vai 6. klasē viena mācību gada ietvarā.
Pieredzes veidošana mākslinieciska kopdarba radīšanā					
7. Improvizācija Kā, spontāni darbojoties un ar auditoriju efektīvi sadarbojoties, radīt skatuvisku improvizācijas priekšnesumu?	7.-9.	Apgūt improvizācijas teātra tehnikas, attīstīt jaunrades, sadarbības un pašvadības prasmes, spontāni darbojoties un akceptējot citu idejas, kā arī stiprināt drosmi, publiski uzstājoties.	Aina, akceptēšana, bloķēšana, bezpriekšmetu darbība, definēšana, improvizācija, rutīna, rutīnas laušana, spontanitāte, spēles teātris	Sadarbojoties ar partneriem, spontāni modelē skatuviskās darbības attīstību, konfliktu, rod tam atbilstošu risinājumu. (K.9.3.9.)	
8. Procesā veidots iestudējums Kā, piedzīvot māksliniecisku sadarbību, grupā pašradot scenāriju par aktuālu tēmu un, izmantojot dažādus teātra mākslas izteiksmes līdzekļus, kopīgi veidojot skatuvisku iestudējumu?	7.-9.	Veidot izpratni par teātra izrādes tapšanas procesu, apvienojot iepriekš apgūtās teātra mākslas prasmes (ķermeņa plastika, runa, orientēšanās fiziskajā un skaniskajā telpā, sadarbība ar partneri un auditoriju, jaunrade un pašvadīta mācīšanās) procesā veidota iestudējuma radīšanā.	Dejas/kustību teātris, ēnu teātris, horeogrāfija, izrādes vēstījums, klaunāde, mākslinieciskais noformējums, melnais teātris, neverbāla etīde, pantomīma, postdramatiskais teātris, procesā veidots iestudējums, scenārijs, scenogrāfija, sižets (dramaturģiskā attīstība)	Pēta aktuālu tēmu, pētījuma atziņas izmanto kopīgi radīta oriģināla iestudējuma veidošanā, kurā sintezēti arī vairāku citu mākslas veidu izteiksmes līdzekļi (piemēram, fiziskās vides organizācija, muzikālais noformējums, gaismu partitūra, kustību zīmējums). (K.9.1.7.; K.9.3.3.; K.9.3.9.) Piedalās iestudējuma skatītāju diskusijā par aktuālo tēmu, pamatojot savu viedokli. (K.9.3.4.; K.9.4.3.)	Pēc skolotāja izvēles īsteno tematu "Procesā veidots iestudējums" vai "Klasiskās teātra formas".

Temata nr., nosaukums	Klase	Temata apguves mērķis	Apgūstamie jēdzieni	Kompleksais sasniedzamais rezultāts (atsauce uz standarta sasniedzamo rezultātu)	Piezīmes
9. Klasiskās teātra formas Kā, mākslinieciski sadarbojoties, veidot iestudējumu, izmantojot klasiskus dramaturģijas tekstus un dažādus teātra mākslas izteiksmes līdzekļus?	7.-9.	Pilnveidot prasmi skatuviska tēla radīšanā, apvienojot iepriekš apgūtās teātra mākslas prasmes (ķermeņa plastika, runa, orientēšanās fiziskajā un skaniskajā telpā, sadarbība ar partneri un auditoriju, jaunrade un pašvadīta mācīšanās) un izmantojot klasiskās dramaturģijas (komēdija, traģēdija) tekstus lomas veidošanai; veidot izpratni par teātra izrādes veidošanas procesu, klasisko teātri un teātri kā organizāciju.	Aizkules, amfiteātris, katarse, komēdija, kulises, izrādes eksplikācija, parters, priekšskars, proscēnijs, rampa, režija, skatuve, traģēdija, žanrs	Veic izrādes eksplikāciju – analizē tekstu, lugas tēlus un veido plānu klasiska dramaturģiska darba iestudējumam vai iestudējumam, izmantojot dramaturģiska darba tekstu savas ieceres realizēšanai; to īsteno, patstāvīgi izmantojot un kombinējot apgūtās teātra mākslas prasmes (ķermeņa plastika, runa, telpas pārvaldīšana, sadarbība ar partneri un auditoriju, jaunrade un pašvadīta mācīšanās) ar režiju, kā arī iekļaujot citu mākslas veidu elementus atbilstoši iestudējuma vēstījumam un mākslinieciskajai estētikai. (K.9.3.1., K.9.3.2., K.9.3.9.) Sadarbojas māksliniecisku uzdevumu veikšanai, komandā sagatavojot un publiski demonstrējot savu iestudējumu, izmantojot prasmes, talantus un intereses un veicot pienākumus, kas atbilst kādai no teātra mākslā iesaistītajām profesijām. (K.9.3.1., K.9.2.1., K.9.1.7.)	Pēc skolotāja izvēles īsteno tematu "Procesā veidots iestudējums" vai "Klasiskās teātra formas".

2. Teātra mākslas mācību stundas struktūra

Teātra mākslas stunda strukturēta Gaņjē deviņu mācību notikumu modeli, pielāgojot to teātra mākslas stundas/nodarbības specifikai un ņemot vērā programmas paraugā ieteikto.

2. tabula. Mācību stundas struktūra pēc Gaņjē mācību stundas deviņiem notikumiem

AKTUALIZĀCIJA		
<p>Iesildīšanās daļu veido:</p> <ul style="list-style-type: none"> • uzmanības koncentrēšanas vingrinājumi; • fiziski ķermeņa iesildīšanas vingrinājumi, kas sagatavo ķermeni plastikas attīstīšanai; • temata aktualizācija, kas saturiski iekļauta vingrinājumos ar skaniskas un fiziskas telpas apguvi, sadarbības, partnerības un katra skolēna individuālās darbības akceptēšanu. <p>Iesildīšanās laikā, pirms vai uzreiz pēc iesildīšanās ieteicams stundas sasniedzamo rezultātu izklāsts skolēniem, vienošanās par kritērijiem, pēc kuriem tiks vērtēts katra skolēna sniegums vai visas klases/grupas sniegums, vienošanās par grupu uzdevumiem visa temata apguvei un kompleksā sasniedzamā rezultāta sasniegšanai.</p> <p>Iesildīšanās vingrinājumi ir katras nodarbības/mācību stundas sākuma neatņemama sastāvdaļa, lai skolēni pēc iepriekšējās mācību stundas, pārbaudes darba, starpbrīža vai pusdienām noskaņotos un koncentrētos kopīgam darbam citā atmosfērā. Iesildošie vingrinājumi bieži notiek aplī, lai labāk izjustu grupas kopību un saliedētos vienotā komandā, bet tie var būt brīvā kustībā telpas robežās. Iesildīšanās vingrinājumi mazina fizisko un psiholoģisko sasprindzinājumu, trenē uzmanības koncentrēšanu, veicina sadarbību, partnerību, attīsta spontanitāti, iniciatīvas uzņemšanos, veido fiziskās telpas izjūtu, orientēšanos telpā, ļauj apzināt ķermeņa plastikas iespējas, emociju diapazonu, sagatavo skolēnu vienmēr būt gatavam neparedzētiem priekšlikumiem, darbībām, izmantot balsis un runas daudzveidīgās iespējas skaniskās telpas veidošanā, kā arī rosina domāšanu. Iesildīšanās vingrinājumi sagatavo skolēnu kompleksajiem vingrinājumiem, un tie jāizvēlas atbilstoši turpmākajai stundas norisei – kā <i>pievads</i> nākamajām darbībām.</p> <p>Iesildīšanās vingrinājumus skolotājs izvēlas mērķtiecīgi, vadoties ne tikai pēc stundas tēmas, bet arī pēc konkrētās situācijas, skolēniem uzsākot mācību stundu, tāpēc pirms stundas ir svarīgi novērtēt skolēnu fizisko un psiholoģisko stāvokli – tas būs atšķirīgs pēc sporta stundas un pirms vai pēc kāda pārbaudes darba, kad skolēns vai nu jau ir savas koncentrēšanās spējas “iztērējis” vai nespēj “pieslēgties stundai”, domājot par gaidāmo pārbaudes darbu.</p>		
Nr.	Mācību notikumi	Skolotāja un skolēna darbības
1.	Temata aktualizēšana	Skolotājs pēc iesildīšanās vai tās laikā uzvedina skolēnus stundas temata pārrunāšanai. Kopīgi aktualizē un formulē stundas tematu.
2.	Sasniedzamā rezultāta komunicēšana	Skolotājs piedāvā stundā sasniedzamo rezultātu, pārrunājot to kopā ar skolēniem un uz klausot arī skolēnu ieteikumus, komentārus, papildinājumus, atgādina par teātra mākslā apgūstamajām prasmēm (ķermeņa plastika, mutvārdu runa, fiziskā un skaniskā telpa, sadarbība, jaunrade, pašvadīta mācīšanās) un vienojas par sasniedzamo rezultātu. Tāpat skolotājs arī iepazīstina ar grupu uzdevumiem rezultāta sasniegšanai.
3.	Iepriekšējo zināšanu un prasmju aktivizēšana iesildīšanās vingrinājumos, pēctecīgi aktualizējot jaunapgūstamās/akcentējamās prasmes temata turpinājumā vai jaunajā tematā	Vingrinājumos skolotājs saturiski iekļauj temata aktualizāciju, pielāgojot vingrinājumus apgūstamā temata saturam un saistot ar iepriekš apgūto saturu, tādējādi akcentējot procesa pakāpenību un kopsakarības.

APJĒGŠANA jeb galvenā/attīstošā daļa

<p>Attīstošās daļas saturu veido tematam atbilstošie teātra mākslas prasmju apguves vingrinājumi.</p> <p>Galvenajā daļā skolēni apgūst jaunās prasmes vai nostiprina iepriekš apgūtās, turpina uzsākt māksliniecisko procesu gala demonstrējuma sagatavošanai.</p> <p>Kompleksie jeb attīstošie vingrinājumi ir nākamās pakāpes vingrinājumi pēc iesildīšanās, un tie saistāmi ar aktiermeistarības pamatprasmju apguvi. Vingrinājumi grupēti atbilstoši attīstāmo prasmju grupām: ķermeņa plastikas pārvaldīšana, mutvārdu runas tehnikas pārvaldīšana, orientēšanās fiziskajā telpā, orientēšanās skaniskajā telpā, sadarbība ar auditoriju/partnerība, jaunrade un pašvadīta mācīšanās. No kompleksajiem vingrinājumiem ir iespējams veidot etīdes vai pat nelielus skatuviskus priekšnesumus. Būtiska nozīme šai procesā ir ticamībai, lai skolēns tēlu/etīdi veidotu nevis ilustratīvi ārišķīgu, bet pēc iespējas patiesu.</p>		
4.	Jaunā satura piedāvājums	<p>Galvenajā daļā skolēni skolotāja vadībā apgūst jaunās prasmes un nostiprina jau iepriekš apgūtās, ar skolotāja atbalstu turpina pakāpeniski uzlabot uzsākt māksliniecisko procesu, lai sagatavotu iecerēto uzstāšanos. Skolotājs sniedz atgriezenisko saiti par to, kā skolēnam veicas ceļā uz sasniedzamo rezultātu. Atgriezenisko saiti var sniegt arī skolēns skolēnam.</p> <p>Saturu veido tematam atbilstošie teātra mākslas prasmju apguves vingrinājumi un uzdevumi, kas pakāpeniski <i>ved</i> uz sasniedzamo rezultātu temata noslēgumā.</p>
5.	Mācīšanās virzīšana	
6.	Jaunā satura lietošana	

ATSLĀBINĀŠANĀS/RELAKSĀCIJA

<p>Fiziski, emocionāli un intelektuāli atslābinoši uzdevumi un stundas izvērtējums</p> <p>Atslābinošie jeb relaksējošie vingrinājumi nodarbības beigās, kā arī iesildīšanās vingrinājumi nodarbības/stundas sākumā ir obligāti. Stundas beigās atslābināšanās jeb relaksācija nepieciešama, lai "izietu no tēla", atslābinātos fiziski un emocionāli, pārslēgtos citai atmosfērai un varētu turpināt nākamās ikdienas darbības. Atslābinošais vingrinājums var būt arī kā iesildošais un otrādi, skolotājam jānovērtē atmosfēra un noskaņa grupā.</p> <p>Skolotājs plāno un piedāvā skolēniem fiziski, emocionāli un intelektuāli atslābinošus uzdevumus stundas noslēgumā un sagatavo skolēnus objektīvai sava un citu snieguma izvērtēšanai, savu ieguvumu apzināšanai.</p>		
7.	Atgriezeniskā saite	<p>Skolotājs saņem atgriezenisko saiti, pārrunājot ar skolēniem, kas izdevās labi, kas tika darīts pareizi, kas – nepareizi, kādas bija grūtības, pildot uzdevumus, vingrinājumus, komentē savu vērojumu un piedāvā ieteikumus, ko darīt citādi, kā attīstīt, pilnveidot prasmes un uzlabot sniegumu.</p> <p>Pēc atslābināšanās arī skolēni sniedz viens otram atgriezenisko saiti par sadarbību, veiksmēm, eskperimentēšanas pieredzi un ieteikumus snieguma uzlabošanai.</p> <p>Skolotājs sniedz īsu atgriezenisko saiti par katra skolēna, grupas vai visas klases darbu stundā.</p>

REFLEKSIJA/NOSTIPRINĀŠANA jeb noslēgums

<p>Nodarbības beigās tiek novērtēts sniegums; sekmēta pārnese, vispārināšana. Refleksijas laikā skolēns gūst prieku un gandarījumu par paveikto, to izvērtē un paredz nākamās stundas soļus. Saistot apgūto ar reālo dzīvi un dažādām mācību jomām, skolotājs sekmē un māca saskatīt pārnesi. Arī visas stundas/stundu norises laikā nepieciešama gan atgriezeniskā saite, gan vairākkārtēja un sistemātiska refleksija, lai skolēni apjēgtu mācīšanās un radošā/mākslinieciskā procesa darbības un spētu veidot savu darbību stratēģiju, izvirzītu mērķi un uzdevumus, sekotu to izpildei un izvērtētu sniegumu, kā arī apgūtu emociju vadīšanu.</p>		
8.	Snieguma novērtēšana	<p>Skolotājs novērtē skolēna vai grupas sniegumu atbilstoši norunātajam vērtēšanas veidam un/vai kritērijiem, iekļaujot arī mutisku (vai rakstisku) skolēna pašvērtējumu, ja tāds plānots.</p>
9.	Kopsavilkums, secinājumi, ieguvumu novērtēšana/pārnese – vispārināšana	<p>Skolotājs īsi komentē stundas darbu, pārrunā stundā apgūtā sasaisti ar dzīves situācijām, pateicas skolēniem, atbild uz jautājumiem, ja tādi ir, ieskicē nākamajā mācību stundā plānotos uzdevumus un akcentē satura apguves pēctecību no tikko aizvadītās mācību stundas uz nākamo.</p>

3. Dažādi mācību satura apguves plānošanas modeļi

Atbilstoši standartam mācību saturs teātra mākslā jāisteno 35 stundu apjomā 4.–6. klasē un 35 stundu apjomā 7.–9. klasē. Šis nelielais stundu skaits skolā nosaka atšķirīgu mācību procesa organizāciju. Turpmāk doti ieteikumi dažādiem satura apguves modeļiem (3., 4., 5. tabula).

3. tabula. Tematu īstenošanas plānojums pēc mācību programmas parauga

Temati teātra mākslā 1.–9. klasē			
1.–3. klase Izpratne par tēlu	Nr. 1 Pasakas radīšana	Nr. 2 Leļļu teātris	Nr. 3 Maska
4.–6. klase Aktiermeistarības pamati	Nr. 4 Etīde	Nr. 5 Runa	Nr. 6 Pretstati (lugas fragmenta iestudēšana)
7.–9. klase Kopdarbībā veidots mākslinieciskais iestudējums	Nr. 7 Improvizācijas	Nr. 8 Procesā veidots iestudējums	Nr. 9 Klasiskās teātra formas (komēdija, traģēdija)

4. tabula. Piedāvājums satura apguvei 1.–3., 4.–6., 7.–9. klašu grupās

Mācību stundu skaits teātra mākslā 1.–9. klasē		
1.–3. klase	4.–6. klase	7.–9. klase
Teātra mākslas elementi integrēti citu mācību priekšmetu stundās	35 stundas	35 stundas
piedāvājums 1. klasē – 12 stundas 2. klasē – 12 stundas 3. klasē – 12 stundas	piedāvājums 4. klasē – 12 stundas atsevišķi 5. klasē – integrēt valodas vai literatūras stundās 6. klasē – 13 stundas kopā ar literatūras stundām	piedāvājums 7. klasē – 10 stundas atsevišķi 8. klasē – 25 stundas atsevišķi vai 9. klasē – 25 stundas kopā ar literatūras stundām

5. tabula. Piedāvājums tematu plānošanai, ja 4.–9. klases saturu apgūst divos mācību gados

Temati teātra mākslā 4.–9. klasē DIVOS MĀCĪBU GADOS 70 h			
1. gadā	Nr. 4 Etīde 10 h	Nr. 5 Runa 5 h (par tēmu Etīde)	Nr. 6 Pretstati (lugas fragmenta iestudēšana) 20 h
2. gadā	Nr. 7 Improvizācija 15 h		Nr. 8 Procesā veidots iestudējums 20 h

4. Ieteikumi vērtēšanai

Formatīvā vērtēšana ir pierādījumu iegūšana par skolēna sniegumu mācīšanās laikā, šo pierādījumu interpretēšana un izmantošana, lai pieņemtu pamatotu lēmumu par turpmākajiem mācību procesa soļiem. Nepārtraukta ikdienas vērtēšana ir mācību procesa sastāvdaļa, kas palīdz veidot datus balstītus spriedumus. Formatīvās vērtēšanas mērķis ir palīdzēt skolotājam uzlabot mācīšanu un skolēnam – mācīšanos un sniegumu. Formatīvo vērtēšanu īsteno skolotājs un skolēni partnerībā. Skolēnam ir skaidri snieguma kritēriji, un viņš mācās izvērtēt savu darbu atbilstoši snieguma līmeņu aprakstiem, sekot progresam atbilstoši izvirzītajiem mērķiem. Tā skolēnam ir iespēja saprast aktuālo situāciju mācīšanās procesā (kas izdodas, kas pagaidām vēl neizdodas, kurp jānokļūst, kā tur nokļūt) un rīkoties, lai sniegumu uzlabotu.

Atgriezeniskā saite ir pats informācijas apmaiņas process, kas ir formatīvās vērtēšanas svarīgākā daļa. Tās laikā tiek dotas un saņemtas atbildes uz jautājumiem ne tikai par uzdevuma izpildi, bet arī par mācīšanās procesu un iespējām sevi vadīt uz izvirzīto mērķi. Atgriezeniskās saites procesā tiek pārrunāti plānotie rezultāti un vērtēšanas kritēriji. Atgriezeniskā saite, kā rāda pats termins, ir abpusēja, tā ir starp skolēnu un skolotāju vai starp skolēniem savstarpēji. Tāpēc būtiska ir skolēnu iesaiste – mācīšanās dot un saņemt atgriezenisko saiti, izmantot to turpmāko mācīšanās mērķu noteikšanai.

Kāda ir noderīga un izmantojama atgriezeniskā saite?

Tā dod skaidru atbildi uz šādiem jautājumiem:

- *Kas man izdodas – ko jau labi protu?*
- *Kas pagaidām vēl neizdodas, kāpēc?*
- *Ko un kā darīt turpmāk?*

Atgriezeniskā saite var tikt īstenota "Paslavē! Pajautā! Piedāvā!" veidā.

Summatīvā vērtēšana jeb skolēnu snieguma novērtēšana un dokumentēšana (mācīšanās rezultāts attiecībā pret plānotajiem sasniedzamajiem rezultātiem) mācīšanās posma noslēgumā, piemēram, temata, mācību gada vai posma noslēgumā.

Summatīvi un formatīvi vērtē vienu un to pašu – zināšanu un prasmju apguvi, izpratni.

Izmēģinājuma vērtējums ir ieteicams optimālai skolēna apgūto zināšanu, prasmju un izpratnes demonstrējuma sagatavošanai. Organizējot izmēģinājuma demonstrējumu ar tiem pašiem demonstrēšanas un vērtēšanas nosacījumiem, skolēnam tiek dota iespēja produktīvi uzlabot savu sniegumu pirms gala demonstrējuma. Izmēģinājuma demonstrējumu vērtē kā formatīvu, lietojot to pašu snieguma līmeņu aprakstu, kāds būs gala demonstrējumam.

Pielikumi

Pielikums Nr. 1

Teātra mākslā attīstāmās prasmes

Temats	1. klase	2. klase	3. klase	4. klase	5. klase	6. klase	7. klase	8. klase	9. klase
Nozīmīgākās prasmju grupas	Pasakas radīšana Kā stāstīt, ar kustībām un intonācijām parādīt pašsacerētu notikumu?	Leļļu teātris Kā ar pašgatavotām lellēm vai objektiem izstāstīt un attēlot notikumu?	Maska Kā ar tērpu un masku veidot sev atšķirīgu tēlu?	Etīde Kā skatuviskā darbībā, izspēējot cilvēku attiecības, gūt jaunu pieredzi?	Runa Kā uzstāties ar saprotamu, klausītājam uztveramu runu un sadarboties ar auditoriju?	Pretstati (lugas fragmenta iestudējums) Kā no dramaturga radīta teksta veidot skatuvisku lomu, atdarinot un pētot cilvēku rīcības motīvus, izturēšanos saskarsmē, savstarpējās attiecībās?	Improvizācija Kā, spontāni darbojoties un ar auditoriju efektīvi sadarbojoties, radīt skatuvisku improvizācijas priekšnesumu?	Procesā veidots iestudējums Kā piedzīvot māksliniecisku sadarbību, grupā pašradot scenāriju par aktuālu tēmu un, izmantojot dažādus teātra mākslas izteiksmes līdzekļus, kopīgi veidojot skatuvisku iestudējumu?	Klasiskās teātra formas Kā, mākslinieciski sadarbojoties, veidot iestudējumu, izmantojot klasiskus dramaturģijas tekstus un dažādus teātra mākslas izteiksmes līdzekļus?
Ķermeņa plastikas pārvaldīšana (stāja, gaita, kustība, poza, žesti, mīmika)	Mācās izmantot atsevišķus ķermeņa plastikas elementus, lai veidotu izteismīgu tēlu: stāstot pasaku, izmanto kustības, lieto mīmiku, žestus; vadot lelles, izmanto roku sīko motoriku; veidojot tēlu maskā un kostīmā, lieto atbilstošu pozu, gaitu, stāju, žestus.			Skatuviskā darbībā (etīdē) atbilstoši tēla raksturam veido tēla gaitu, mīmiku, izmanto pozas, lai paustu tēla attieksmi.	Uzstājoties ar runu, mērķtiecīgi ieņem stāju un izmanto žestus, mācās kontrolēt un vadīt savas kustības.	Veido ķermeņa plastiku – gaitu, kustības, mīmiku, pozu, žestus un stāju – saskaņoti un atbilstoši konkrētajai lomai.	Izmanto ķermeņa plastiku spontānā skatuviskā darbībā improvizācijas priekšnesumā.	Mērķtiecīgi veido ķermeņa plastiku, ievēro tēlam raksturīgo kustību ritmiku atbilstoši procesā veidota iestudējuma lomai vai lomai klasiskā dramaturģijas tekstā.	

Teātra māksla

Temats	1. klase	2. klase	3. klase	4. klase	5. klase	6. klase	7. klase	8. klase	9. klase
Nozīmīgākās prasmju grupas	Pasakas radīšana Kā stāstīt, ar kustībām un intonācijām parādīt pašsacerētu notikumu?	Leļļu teātris Kā ar pašgatavotām lellēm vai objektiem izstāstīt un attēlot notikumu?	Maska Kā ar tērpu un masku veidot sev atšķirīgu tēlu?	Etīde Kā skatuviskā darbībā, izspēļojot cilvēku attiecības, gūt jaunu pieredzi?	Runa Kā uzstāties ar saprotamu, klausītājam uztveramu runu un sadarboties ar auditoriju?	Pretstati (lugas fragmenta iestudējums) Kā no dramaturga radīta teksta veidot skatuvisku lomu, atdarinot un pētot cilvēku rīcības motīvus, izturēšanos saskarsmē, savstarpējās attiecībās?	Improvizācija Kā, spontāni darbojoties un ar auditoriju efektīvi sadarbojoties, radīt skatuvisku improvizācijas priekšnesumu?	Procesā veidots iestudējums Kā piedzīvot māksliniecisku sadarbību, grupā pašradot scenāriju par aktuālu tēmu un, izmantojot dažādus teātra mākslas izteiksmes līdzekļus, kopīgi veidojot skatuvisku iestudējumu?	Klasiskās teātra formas Kā, mākslinieciski sadarbojoties, veidot iestudējumu, izmantojot klasiskus dramaturģijas tekstus un dažādus teātra mākslas izteiksmes līdzekļus?
Mutvārdu runas tehnikas pārvaldīšana (intonācija, elpošana, dikcija, balss raidīšana, tēlošana ar balsi, runas melodija)	Mācās runāt artikulēti (skaidri, pareizi izrunājot skaņas) un tēlaini (ar balss palīdzību vizualizējot un pastiprinot teksta saturu), stāstot pasaku, vadot lelli un darbojoties atbilstoši maskā un kostīmā veidotajam tēlam.			Runā artikulēti, veido tēlam atbilstošu runas intonāciju. Etīdē runā ticami, tēlam atbilstoši un dialogos raida runu partnerim, variē balss skaļumu un intensitāti atkarībā no partnera/ publikas atrašanās vietas telpā un runas nolūka.	Runājot elpo kontrolēti, piešķir runai tās mērķim atbilstošu intonāciju, izmanto pauzes runas melodijas veidošanai un raida balsi auditorijai.	Ar skolotāja atbalstu veido runu atbilstoši lugas fragmenta iestudējumā izvēlētajai lomai – artikulēti, piemērotā intonācijā un runas melodijā, izmantojot pauzes, raida balsi, ir sadzirdams vienlaicīgi partnerim un auditorijai.	Spontāni izspēļojot dažādas ainas, runā atbilstoši tēlam un izmanto improvizētajai situācijai atbilstošu paraverbālu komunikāciju – intonāciju, pauzes runas melodijā, uzsvarus, neartikulētas skaņas.	Veido individualizētu runu atbilstoši paša interpretētam tēlam procesā veidotā vai klasiska dramaturģiska teksta iestudējumā, raidot balsi, lai tā būtu sadzirdama gan partneriem, gan auditorijai.	

Temats	1. klase	2. klase	3. klase	4. klase	5. klase	6. klase	7. klase	8. klase	9. klase	
Nozīmīgākās prasmju grupas	Pasakas radīšana Kā stāstīt, ar kustībām un intonācijām parādīt pašsacerētu notikumu?	Leļļu teātris Kā ar pašgatavotām lellēm vai objektiem izstāstīt un attēlot notikumu?	Maska Kā ar tērpu un masku veidot sev atšķirīgu tēlu?	Etīde Kā skatuviskā darbībā, izspēļojot cilvēku attiecības, gūt jaunu pieredzi?	Runa Kā uzstāties ar saprotamu, klausītājam uztveramu runu un sadarboties ar auditoriju?	Pretstati (lugas fragmenta iestudējums) Kā no dramaturga radīta teksta veidot skatuvisku lomu, atdarinot un pētot cilvēku rīcības motīvus, izturēšanos saskarsmē, savstarpējās attiecībās?	Improvizācija Kā, spontāni darbojoties un ar auditoriju efektīvi sadarbojoties, radīt skatuvisku improvizācijas priekšnesumu?	Procesā veidots iestudējums Kā piedzīvot māksliniecisku sadarbību, grupā pašradot scenāriju par aktuālu tēmu un, izmantojot dažādus teātra mākslas izteiksmes līdzekļus, kopīgi veidojot skatuvisku iestudējumu?	Klasiskās teātra formas Kā, mākslinieciski sadarbojoties, veidot iestudējumu, izmantojot klasiskus dramaturģijas tekstus un dažādus teātra mākslas izteiksmes līdzekļus?	
Orientēšanās fiziskajā telpā (attiecības: es – citi spēlētāji telpā, es – objekti telpā)	Darbojas skolotāja noteiktā telpas teritorijā, ievērojot citu spēlētāju darbošanos, savstarpējo attālumu un labi pārskatāmu izvietojumu.			Darbojoties etīdē, ievēro paša vai kopā ar citiem spēlētājiem noteikto darbības telpu, objektu izvietojumu tajā.	Uzrunājot auditoriju, prot izvēlēties redzamībai vispiemēro tāko atrašanās vietu telpā.	Darbojas noteiktā telpas teritorijā, ievērojot skatītāja redzamības nosacījumus, citu spēlētāju atrašanos telpā, lai palīdzētu skatītājam uztvert sižetu.	Darbojas noteiktā telpas teritorijā, ievērojot izvietojuma nosacījumus attiecībā pret citiem spēlētājiem un skatītājiem.	Darbojas iestudējumā izveidotajās mizanscēnās, ievēro savai lomai noteiktos uzdevumus attiecībās ar citiem lomu spēlētājiem, atrodoties priekšplānā, vidusplānā vai dibenplānā; respektē savstarpējo izvietojumu ar citiem spēlētājiem, lai skatītāji uztvertu notikuma sižetu un tēlu attiecības.		
Orientēšanās skaniskajā telpā (attiecības: es – manas skaņas, es – citu skaņas)	Mācās raidīt balsi dialoga partnerim jebkurā attālumā no sevis; runā, ņemot vērā, kur un cik tālu atrodas klausītāji.				Prot raidīt balsi – variēt balss skaļumu, ņemot vērā, cik tālu un cik daudz ir skatītāju, lietot balsis intonācijas un runas melodiju, ņemot vērā, kādu ietekmi vēlas panākt, – ieņemt vietu telpā, lai visefektīvāk runu saklausītu klātesošie. Atšķir balss lietošanas skaļumu un intonācijas dažādās auditorijās: uzstājoties publiski, sarunājoties ar vienaudžiem ikdienā, ar cita vecuma cilvēkiem par ikdienišķiem vai lietišķiem jautājumiem.					
Sadarbība ar auditoriju/partnerību	Vienlaicīgi sadarbojas ar partneri un auditoriju, izmantojot pieaugušā atbalstu.			Mērķtiecīgi sadarbojas pāri, veido dialogu.	Sadarbojas ar auditoriju, uzstājoties individuāli.	Sadarbojas grupā lomas ietvaros, ievērojot tēlu savstarpējās attiecības.	Sadarbojas grupā un ar auditoriju, veido diskusiju.	Atbilstoši lomai, mērķtiecīgi izmantojot apgūtās komunikācijas prasmes, sadarbojas ar citiem lomu atveidotājiem un auditoriju.		

Teātra māksla

Temats	1. klase	2. klase	3. klase	4. klase	5. klase	6. klase	7. klase	8. klase	9. klase
Nozīmīgākās prasmju grupas	Pasakas radīšana Kā stāstīt, ar kustībām un intonācijām parādīt pašsacerētu notikumu?	Leļļu teātris Kā ar pašgatavotām leļlēm vai objektiem izstāstīt un attēlot notikumu?	Maska Kā ar tērpu un masku veidot sev atšķirīgu tēlu?	Etīde Kā skatuviskā darbībā, izspēļojot cilvēku attiecības, gūt jaunu pieredzi?	Runa Kā uzstāties ar saprotamu, klausītājam uztveramu runu un sadarboties ar auditoriju?	Pretstati (lugas fragmenta iestudējums) Kā no dramaturga radīta teksta veidot skatuvisku lomu, atdarinot un pētot cilvēku rīcības motīvus, izturēšanos saskarsmē, savstarpējās attiecībās?	Improvizācija Kā, spontāni darbojoties un ar auditoriju efektīvi sadarbojoties, radīt skatuvisku improvizācijas priekšnesumu?	Procesā veidots iestudējums Kā piedzīvot māksliniecisku sadarbību, grupā pašradot scenāriju par aktuālu tēmu un, izmantojot dažādus teātra mākslas izteiksmes līdzekļus, kopīgi veidojot skatuvisku iestudējumu?	Klasiskās teātra formas Kā, mākslinieciski sadarbojoties, veidot iestudējumu, izmantojot klasiskus dramaturģijas tekstus un dažādus teātra mākslas izteiksmes līdzekļus?
Jaunrade	Eksperimentējot kombinē atšķirīgus priekšmetus un situācijas, lai veidotu tēlu.			Savieno dzīvē pieredzētas, novērotas vai iztēlotas cilvēku izpausmes, lai radītu situācijai (runai, etīdei, lomai) atbilstošu oriģinālu tēlu.			Sintezē dažādu mākslu izteiksmes līdzekļus, lai radītu oriģinālu darbu (improvizētu priekšnesumu, procesā radītu iestudējumu vai klasiska teātra formas darbu).		
Pašvadīta mācīšanās	Ar pieaugušā atbalstu izvirza tēlu veidošanas mērķi un uzdevumus, seko to izpildei un novērtē, kā veicies. Mācību procesā izmanto vairākas stratēģijas, lai savienotu fizisku darbību ar mutvārdu izpausmi.			Patstāvīgi izvirza mērķi, ko un kāpēc vēlas apgūt aktiermeistarībā; plāno, kā sasniegt mērķi, seko plāna izpildei un novērtē veikumu. Apzināti izmanto sev derīgas koncentrēšanās un emociju vadīšanas stratēģijas, lai labāk vadītu savu mācīšanos.			Izvirza īstermiņa un ilgtermiņa mērķus mākslinieciska produkta radīšanai, plāno šo mērķu īstenošanas soļus, seko paveiktā progresam un novērtē veikumu. Mērķtiecīgi izmanto savas domāšanas un uzvedības stiprās puses, lai apzinātos un vadītu emocijas, sadarbotos grupā un piedalītos skatuviska priekšnesuma izveidē un izspēlē, veidojot situācijai atbilstošus tēlus.		

Pielikums Nr. 2

Tematu atsegumi skolēnam

Tematu atsegumi skolēnam izmantojami, uzsākot katru no tematiem. Tie ietver informāciju par mācīšanās procesu, tematā sasniedzamo rezultātu, tematā apgūstamo jēdzienu skaidrojumu.

Pielikums Nr. 2.1

Temata "Etīde. Kā skatuviskā darbībā, izspēlējot cilvēku attiecības, gūt jaunu pieredzi?" atsegums skolēnam

Tematā:

- uzzināsi un iepazīsi, kas ir etīde, vairākus aktiermeistarības elementus;
- izmēģināsi veidot individuālas, pāru un grupu reālpsiholoģiskas etīdes pēc novērojumiem no savas ikdienas;
- vingrināsies savas ķermeņa plastikas, mutvārdu runas, fiziskās telpas pārvaldīšanā un partnerībā.

Tematā sasniedzamais rezultāts

Sadarbībā ar citiem klasesbiedriem no reālpsiholoģiskajām etīdēm veido skatuvisku priekšnesumu, kurā lieto aktiermeistarības pamatprasmes sava skatuviskā tēla radīšanā, iedvesmojoties no ikdienas novērojumiem un savas personīgās pieredzes. Pamato sava tēla skatuvisko gribu dramaturģiskajā konfliktā, salīdzina ar līdzīgu reālu savstarpēju attiecību un situāciju iespējamību, konflikta risinājuma ceļiem.

Jēdzieni

Akceptēšana – cita spēlētāja darbības piedāvājuma pieņemšana vingrinājumos, etīdēs un citās skatuviskās darbībās.

Aktiermeistarība – nozīmīgākās teātra mākslas prasmes – mutvārdu runa, ķermeņa plastika, telpas izjūta, sadarbība ar partneriem un skatītājiem, kuras nepieciešamas skatuviskam priekšnesumam, tēla izveidošanai lomā.

Dramaturģiskais konflikts – divu tēlu sadursme (katrs grib kaut ko citu), ko nevar vienlaicīgi atrisināt. Konflikta spēles gaitā atrisina, bet kāds no tēliem var savu mērķi nesasniegt.

Etīde – skatuvisks vingrinājums, neliela dramatiska aina, kuru iecer, sagatavo un nospēlē pēc dotas tēmas/nosaukuma/ tēliem/dotajiem apstākļiem; tēlos var būt atveidoti reāli cilvēki, dzīvnieki, "atdzīvojušies" priekšmeti, dabas parādības u. c.; etīdes sižetā saduras tēlu gribas, veidojas konflikts, to atrisina, bet ir izmainījusies iepriekšējā situācija.

Gribas darbība – tēla rīcībā un attieksmē pret citiem tēliem saskatāma, noprotama darbība, lai realizētu tēla mērķus.

Novērojums – sadzīvīgu situāciju novērošana dzīvē: cilvēku darbības, rīcības, sarunu vērošana, mēģinot izprast rīcības motīvus. Novērojumus izmanto, lai veidotu skatuves tēlu.

Pretdarbība – darbība, ko veic, atbildot uz cita tēla gribas darbību.

Priekšmetiskā vide – priekšmeti, kurus aktieri/lomu atveidotāji lieto telpas iekārtojumam; priekšmeti var aizstāt citu priekšmetu, to var saprast pēc tēlu atveidotāju darbībām ar šiem priekšmetiem (piemēram, krēsls aiz krēsla salikta telpā var atainot autobusu).

Pielāgošanās partnerim – cita tēla gribas pieņemšana un savas gribas pakārtošana, lai atrisinātu konfliktu vai nepieļautu tā izveidošanos.

Skatuviskā tēla griba – tēla apzināta darbība, pārvarot citu tēla radīto pretestību.

Reālpsiholoģiskā etīde – vingrinājums, neliela aina, kuras pamatā ir dzīvē noskatītu reālu cilvēku rīcība dažādās situācijās.

Sadarbība tēlu ietvaros – tēlu sadarbošanās, pielāgošanās, lai katrs varētu realizēt savu gribu.

Skatuviska darbība – redzamais un neredzamais, kas uz skatuves notiek ar aktieri/spēlētāju, atveidojot tēlu notikumus izrādē, etīdē, ainā.

Pielikums Nr. 2.2

Temata "Runa. Kā uzstāties ar saprotamu, klausītājam uztveramu runu un sadarboties ar auditoriju?" atsegums skolēnam

Tematā:

- uzzināsi un iepazīsi, kas ir runas elementi – artikulācija, balss tehnikas, runas melodija, vārdiska darbība;
- iepazīsi un izmēģināsi, kā iedarboties uz auditoriju;
- izmēģināsi veidot runu par savu pieredzi, veidojot etīdes;
- vingrināties savas ķermeņa plastikas, mutvārdu runas, fiziskās un skaniskās telpas pārvaldīšanā un sadarbībā ar auditoriju.

Tematā sasniedzamais rezultāts

Izveido un īsteno publiskās runas priekšnesumu, pārvaldot balsi un ķermeni, sadarbojoties ar auditoriju atbilstoši runas mērķim un nolūkam.

Jēdzieni

Artikulācija – valodas skaņu veidošana, izruna.

Auditorija – izrādes vai priekšnesuma klausītāji un skatītāji. Tradicionālajā teātrī skatītāji atrodas pretī vai ap skatuvi.

Balss tehnikas – elpošanas, artikulācijas, dikcijas, runas melodijas veidošanas paņēmieni, lai runu veidotu skaidri uztveramu, skanīgu, iedarbīgu un katram runātājam raksturīgu.

Runas melodija – vārdu virknējums ritmiskā un loģiskā plūjumā, ar dažādām intonācijām un dažādos augstumos (piemēram, spalgi vai dobji) izrunātu tekstu. Ritmizētam un neritmizētam tekstam runas melodiju veido atšķirīgi (vārdu uzsvērumi, izrunas skaļums un pauzējums).

Vārdiskā darbība – iedarbība uz partneri un skatītāju, klausītāju ar tēlā vai paštēlā teiktu tekstu.

Žests – kustība, ko veido ar kādu ķermeņa daļu, parasti ar rokām vai galvu, un kas papildina runu un apliecina noteiktu attieksmi.

Pielikums Nr. 2.3

Temata "Pretstati (lugas fragmenta iestudējums). Kā no dramaturga radīta teksta veidot skatuvisku lomu, atdarinot un pētot cilvēku rīcības motīvus, izturēšanos saskarsmē, savstarpējās attiecībās?" atsegums skolēnam

Tematā:

- iepazīsi lugu (piemēram, Annas Brigaderes lugu "Maija un Paija");
- uzzināsi un iepazīsi, kas ir remarka, mizanscēna, loma un ar ko luga atšķiras no izrādes;
- lasīsi lugas fragmentus, iepazīstot tekstu savai lomai;
- veidosi lomu, izpētot sava tēla raksturu un attieksmi pret citiem tēliem, veidosi savam tēlam atbilstošu runu, ķermeņa plastiku, vizuālo izskatu;
- grupā veidosi etīdes par lugā risinātajām problēmām;
- grupā mēģināsi izvēlēto fragmentu un demonstrēsi klasesbiedriem;
- fiksēsi savas lomas veidošanas gaitu *portfolio*;
- izvērtēsi savu, savas grupas un citu grupu veikumu.

Tematā sasniedzamais rezultāts

Lugas fragmenta iestudējumā izveidota loma ar dramaturģisku tekstu, izmēģinot dažādas pieejas tēla atklāšanai skatuviskā darbībā, analizējot tēla rīcības motīvus un tos salīdzinot ar novērojumiem ikdienas notikumos.

leteicama lugas izlasīšana pilnībā vai ekranizācija, ja tāda ir, vai radio ieraksts, ja tāds ir. (Piemēram, A. Brigaderes luga "Maija un Paija" www.lasamkoks.lv/pieaugusie/lat/digitala_biblioteka/101-maija-un-paija, www.youtube.com/watch?v=Wm2ZDK_Pl_Q, Anna Brigadere "Maija un Paija"/Latvijas Radio (lsm.lv)

Jēdzieni

Dekorācija – skatuves ietērps, kas aizstāj īstos priekšmetus un notikuma vietu (piemēram, uzgleznota plāva).

Loma – no uzrakstīta teksta ar runu un kustībām veidots tēls, kuram ir savs raksturs un attieksme pret citiem tēliem.

Lugas fragments – lugas teksta daļa. Reizēm iestudē tikai daļu no rakstītas lugas, tad atzīmē, ka tas ir lugas fragmenta iestudējums.

Mēģinājums – monologa, dialoga, skatuviskas darbības, ainu, fragmentu, etižu, iestudējuma atkārtota izspēle bez skatītāju klātbūtnes ar mērķi izveidot, uzlabot, pilnveidot aktieru darbu, lai precīzāk atklātu saturu un izrādes vēstījumu.

Mizanscēna – aktieru izvietojums skatuves vai citā spēles telpā atbilstoši notikumam, ko atveido.

Remarka – dramatiskos sacerējumos autora paskaidrojums par situāciju, tēlu rīcību, izturēšanos, raksturiem u. tml.

Skatuviska darbība – redzamais un neredzamais, kas uz skatuves notiek ar aktieri/spēlētāju, atveidojot tēlu notikumus izrādē, etiķē, ainā.

Spēlētājs (tēlotājs) – teātra spēles dalībnieks; tēla atveidotājs izrādē.

Tēls – tas, kas neesi tu pats, bet ko ar savām kustībām un runu atveido izrādē vai teātra mākslas vingrinājumā.

Teksta attaisnošana – tēla darbība, kas saistīta ar tekstu, izriet no pateiktā (intonācija, runas melodija, vārdu nozīme, jēga) un ļauj saprast tēla attieksmi, noskaņojumu, nolūku.

Vārdiskā darbība – iedarbība uz partneri un skatītāju, klausītāju ar tēla vai paštēla teiktu tekstu.

Pielikums Nr. 2.4

Temata "Improvizācija. Kā, spontāni darbojoties un ar auditoriju efektīvi sadarbojoties, radīt skatuvisku improvizācijas priekšnesumu?" atsegums skolēnam

Tematā:

- apgūsi improvizācijas jeb impro elementus;
- uzzināsi un iepazīsi, kas ir improvizācijas tehnikas, kā lietot spontanitāti, lai veiksmīgi sadarbotos, radot aizraujošu un neatkārtojamu priekšnesumu;
- vingrināsies un apgūsi impro tehnikas "Stāsts pa vienam vārdam", "Raidstacijas", "Slaidrāde", "Trīs vecīši uz soliņa", "Atdzīvojusies fotogrāfija" u. c.;
- grupā piedalīsies impro tehniku izspēlē;
- skatīsies citu klasesbiedru impro priekšnesumus, pārrunāsi improvizācijas pielietošanas prasmju lietojumu ikdienā.

Tematā sasniedzamais rezultāts

Sadarbojoties ar partneriem, spontāni modelē skatuviskās darbības attīstību, konfliktu, rod tam atbilstošu risinājumu.

Jēdzieni

Aina – teātra improvizācijā skatītāju klātbūtnē spontāni veidots notikums (skatuviska darbība) pēc skatītāju vai dalībnieku ierosinājuma; ainā tās dalībnieki sadarbojas un atveido tēlu attiecības noteiktā darbības vidē (piemēram, uz ielas, veikalā, virtuvē, skolas gaitenī, tuksnesī).

Akceptēšana – partnera darbības piedāvājuma pieņemšana un darbības turpināšana, ņemot vērā šo piedāvājumu; grupas dalībnieka mutiska viedokļa, arī neverbālas darbības ierosinājuma pieņemšana, piemēram, atdarinot, papildinot, turpinot un attīstot ierosinātās darbības.

Bloķēšana – ieteikumu, ideju nepieņemšana, noliegšana, traucējot vai pilnībā apstādinot darbību improvizācijā.

Bezpriekšmetu darbība – ticama darbošanās ar iedomātiem priekšmetiem (ņemot vērā to formu, smagumu, lietošanai atbilstošas kustības), skatītājos radot ilūziju, ka tiek lietoti īsti.

Definēšana – improvizācijas teātrī īss, precīzs personas, darbības un vietas raksturojums, lai spēlētājam pašam un skatītājam rastos izpratne par to, kādi tēli piedalās, kas notiek ainā radītajā situācijā un kur.

Improvizācija – spontāna (nesagatavota, iepriekš nemēģināta) skatuviska darbība, lai reaģētu uz ierosinājumu, piedāvājumu, priekšlikumu un vienlaicīgi radītu notikumu.

Rutīna – ikdienišķu darbību atveidošana un paredzamība improvizācijā.

Rutīnas laušana – skatuviska darbība, kas negaidīti maina notikuma attīstību improvizācijā.

Spontanitāte – prasme ar runu, kustību, skatuvisku darbību reaģēt negaidītā situācijā un rīkoties iepriekš neparedzami.

Spēles teātris – teātra veids, kas radies no itāļu delartiskās komēdijas un kurā akcentēta pārspīlēta darbība, attiecības, tēlu rakstura īpašību atveidošana saturiski in vizuālā spilgti.

Pielikums Nr. 2.5

Temata "Procesā veidots iestudējums. Kā, mākslinieciski sadarbojoties, grupā pašradot scenāriju par aktuālu tēmu un, izmantojot dažādus teātra mākslas izteiksmes līdzekļus, kopīgi veidojot skatuvisku iestudējumu?" atsegums skolēnam

Tematā:

- iepazīsi dažādus iestudējumu veidus (melns teātris, ēnu teātris, klaunāde, pantomīma, kustību/dejas teātris, vertikālais teātris) un pētīsi tajos izmantotos izteiksmes līdzekļus;
- grupā pētīsi vienaudžiem aktuālās tēmas un veidosi par šo tēmu iestudējumu;
- iestudējuma veidošanā piedāvāsi radošo procesu (ieceres radīšanu, scenārija veidošanu, organizāciju tā īstenošanai, izteiksmes līdzekļu izvēli un lietojuma izmēģināšanu, demonstrējumu auditorijai);
- vērosi citu grupu veikumu un piedalīsies diskusijā par radošo procesu un demonstrējumiem.

Tematā sasniedzamais rezultāts

Pēta aktuālu tēmu, pētījuma atziņas izmanto kopīgi radīta oriģināla iestudējuma veidošanā, kurā sintezēti arī vairāku citu mākslas veidu izteiksmes līdzekļi (piemēram, fiziskās vides organizācija, muzikālais noformējums, gaismu partitūra, kustību zīmējums). Piedalās iestudējuma skatītāju diskusijā par aktuālo tēmu, pamatojot savu viedokli.

Jēdzieni

Caurviju darbība – darbība, kurai skatītājs, sekojot līdzi, uzzina visas izrādes galvenos notikumus.

Dejas/kustību teātris – izrāde vai skatuvisks priekšnesums, kurā darbība veidota no iestudētu kustību virknējumiem, brīvas improvizācijas vai horeogrāfiskām etiķēm.

Ēnu teātris – izrāde, kurā darbojošās personas un vide skatītājiem ieraugāmi kā ēnas. Parasti aktieri, scenogrāfija un rekvizīti atrodas aiz audekla, kuru no dziļuma izgaismo. Var būt arī leļļu un objektu ēnu teātris.

Horeogrāfija – mākslinieciskā vēstījuma atspoguļojums ar mērķtiecīgām kustībām, pozām, ķermeņa plastiku; kompozicionālā izveide deļai, deju uzvedumam, baletam, skatuviskam iestudējumam.

Izrādes vēstījums – izrādes veidotāju galvenā ziņa skatītājiem, kuru "nolasa" pēc izrādē atspoguļotajām tēlu attiecībām un rīcības, kā arī darbībā, scenogrāfijā, muzikālajā noformējumā paustajām idejām.

Klaunāde – komiska aina ar klaunu piedalīšanos vai situācijas izspēle ar pārspilētu darbošanos, lai sasmidzinātu skatītājus.

Kulminācija – konflikta saasinājums, augstākais emocionālais punkts izrādē, pēc kura seko situācijas atrisinājums.

Mākslinieciskais noformējums – atbilstoši pasākuma (priekšnesumu virknējums, uzvedums, iestudējums) nolūkam veidots vizuāls risinājums, kas kopā ar muzikālo noformējumu veido māksliniecisko koptēlu.

Melns teātris – izrādes forma, kurā darbība noris tumšā telpā (skatuvē), aktieriem esot melni ģērbtiem ar baltiem elementiem un rekvizītiem, piemēram, baltiem cimdkiem, apaviem, cepurēm u. c., kas var būt arī atstarojoši. Skatuves darbība noris, baltajiem elementiem darbojoties un veidojot sižetu, notikumus.

Mēģinājums – monologa, dialoga, skatuviskas darbības, ainu, fragmentu, etiķu, iestudējuma atkārtota izspēle bez skatītāju klātbūtnes ar mērķi izveidot, uzlabot, pilnveidot aktieru darbu, lai precīzāk atklātu saturu un izrādes vēstījumu.

Mizanscēna – aktieru izvietojums skatuves vai citā spēles telpā atbilstoši notikumam, ko atveido.

Neverbāla etiķe – etiķe, kurā nav nepieciešama runāšana, tā tiek izspēlēta bez vārdiem, un skatītājiem ir saprotama tēla/tēlu gribas darbība un dramaturģiskais konflikts.

Pantomīma – teātra priekšnesums, kurā skatuviskais tēls un darbība tiek izspēlēta bez vārdiem, ar pārspilēti fiksētām kustībām, žestiem, visbiežāk ar sejas grimu mīmikas akcentēšanai.

Postdramatiskais teātris – teātris, kura pamatā var nebūt rakstīts dramaturģisks darbs (luga), bet scenārijs un to pilnveido iestudēšanas procesā; izrādē skatītāji var būt notikuma līdzradītāji; izrāde var notikt ārpus ierasti teātrim piemērotām telpām.

Procesā veidots iestudējums – iestudējums, kuru veido dalībnieki pēc pašu izvēlēta aktuāla temata, par pamatu ņemot un attīstot etiķēs izspēlētos notikumus, tos papildinot ar muzikālu un māksliniecisku noformējumu, horeogrāfiju un vienojoties par kopīgo vēstījumu.

Scenārijs – sižeta izklāsts; iestudējuma, uzveduma vai pasākuma darbību secības detalizēts apraksts.

Scenogrāfija – teātra izrādes u. c. skatuves uzvedumu vizuālā tēla (dekorāciju, kostīmu, gaismas) veidošanas māksla; skatuves vai darbības vides organizācija atbilstoši izrādes, iestudējuma nolūkam.

Sižets (dramaturģiskā attīstība) – izrādē/iestudējumā attēlotu savstarpēji saistītu notikumu secība attīstībā līdz kulminācijai un atrisinājumam.

Vertikālais teātris – ar tehniskiem līdzekļiem īstenots iestudējums, lai radītu trīsdimensionālu darbību vidē.

Pielikums Nr. 2.6

Temata "Klasiskā teātra forma. Kā iestudēt klasisku lugu?" atsegums skolēnam

Tematā:

- lasīsi lugu un to analizēsi;
- piedzīvoši lugas/lugas fragmenta iestudējuma procesu, sākot no lomu sadales līdz gala demonstrējumam;
- grupā veidosi etīdes par lugā risinātajām problēmām;
- veidosi lomu, arī režiju, izmantojot un kombinējot apgūtās teātra mākslas prasmes;
- prognozēsi iestudējumā izmantot citu mākslas veidu izteiksmes līdzekļus, piemēram, skaņas, gaismas, scenogrāfijas elementus un rekvizītus atbilstoši iecerētajai iestudējuma mākslinieciskajai iecerei;
- piedalīsies mēģinājumu procesā, iesaistoties grupas darbā, un iestudējumu demonstrēsi klasesbiedriem;
- iepazīsies un/vai izmantosi prasmes, kas atbilst profesionālajai nodarbinātībai teātra mākslā;
- fiksēsi savas lomas/citu pienākumu, kas atbilst kādai ar teātra mākslu saistītajām profesijām, veidošanas/norises gaitu portfolio;
- izvērtēsi savu, savas grupas un citu grupu veikumu.

Tematā sasniedzamais rezultāts

Veic izrādes eksplikāciju – analizē tekstu, lugas tēlus un veido plānu klasiska dramaturģiska darba iestudējumam vai iestudējumam, izmantojot dramaturģiska darba tekstu savas ieceres realizēšanai; to īsteno, patstāvīgi izmantojot un kombinējot apgūtās teātra mākslas prasmes (ķermeņa plastika, runa, telpas pārvaldīšana, sadarbība ar partneri un auditoriju, jaunrade un pašvadīta mācīšanās) ar režiju, kā arī iekļaujot citu mākslas veidu elementus atbilstoši iestudējuma vēstījumam un mākslinieciskajai estētikai. Sadarbojas māksliniecisku uzdevumu veikšanai, komandā sagatavojot un publiski demonstrējot savu iestudējumu, izmantojot prasmes, talantus un intereses un veicot pienākumus, kas atbilst kādai no teātra mākslā iesaistītajām profesijām.

Jēdzieni

Aizkulises – skatītājiem neredzama, aizsegta skatuves telpas daļa, kurā uzturas aktieri/lomu atveidotāji pirms iznākšanas uz skatuves vai darbības vietas, ierastī aiz skatuves malās esošām kulisēm; pārnestā nozīmē – fakti un rīcība, ko plašākai sabiedrībai slēpj;

Amfiteātris – Senajā Grieķijā – skatītāju vietas, kuras pakāpjveidīgi iekārtotas puslokā ap skatuvi; Senajā Romā – neapjumta apaļa vai ovāla celtnē izrādēm, kurā skatītāju vietas pakāpjveidīgi iekārtotas ap arēnu; pakāpjveidīgs vietu iekārtojums zālē, brīv dabas estrādēs, sporta būvēs u. tml.;

Eksplikācija – lugas/dramatiskā materiāla skaidrojums, kurā pēta un analizē lugas sižetu, darbības vietu un vēsturisko kontekstu, autora vēstījumu, autora biogrāfiju, lugas iestudējuma vēsturi, tēlus, to savstarpējās attiecības, lugas teksta specifiku, kā arī reizēm apraksta iestudējuma ieceri;

Katarse – emocionāla attīrīšanās caur līdzpārdzīvojumu; jēdziens, ko visbiežāk lieto mākslā un filozofijā, ar to apzīmējot mākslas estētisko iedarbību uz cilvēku. Šo jēdzienu ieviesa sengrieķu filozofs Aristotelis (384.–322. g. p. m. ē.), pirmo reizi to pieminot savā darbā "Poētika";

Komēdija – dramaturģijas žanrs; teātrī – izrāde, kurā attēloti raksturi un konflikti, kas izraisa smieklus; vēsturiski radusies Senajā Grieķijā, 16. gs. Eiropā attīstījusies kā dellartiskā jeb masku komēdija;

Kulises – skatuves iekārtojuma elementi, kas uz skatuves novietoti paralēli rampai (skatuves malai) vairākos skatuves plānos. Kulises aizsedz skatuves sānu daļas, aizmuguri, nosedz tehniskus elementus (piemēram, skatuves gaismu tehniku) un nereti papildina dekorācijas;

Parters – skatītāju zāles vietu kopums, kas atrodas skatuves grīdas līmenī pretim skatuvei;

Priekškars – aizklājs skatuves aizsegšanai un atdalīšanai no skatītāju zāles laikā, kad aiz priekškara notiekošās darbības nav plānotas skatītājiem zālē (pirms izrādes, starp cēlieniem un ainām);

Proscēnijs – mūsdienu teātrī – skatuves priekšdaļa starp priekškaru un skatītāju zāli vai orķestra "bedri" (orķestrim paredzētu vietu zem skatuves līmeņa) operas teātros;

Rampa – vēsturiski – zema barjera gar skatuves grīdas malu, kas aizsedza skatuves apgaismošanas ierīces (sveces, lāpas, lampas); mūsdienās – skatuves mala, līnija, kas atdala skatuvi no skatītāju vietām;

Režija – mākslinieciska procesa (izrādes, uzveduma, skatuviska priekšnesuma iestudēšana, kinofilmas u. c. audiovizuālu darbu veidošana u. tml.) vadīšana;

Skatuve – vieta, kur notiek izrāde; izrādēm īpaši iekārtota telpa, arī telpas vai celtnes daļa, arī brīvdabas;

Traģēdija – luga, kurā varonis tēlots nesamierināmā konfliktā ar neuzvaramu pret spēku un nevienādā, saspringtā cīņā ar šo pretspēku nenovēršami cieš zaudējumu, iet bojā; attiecīgais dramaturģijas žanrs; šādas lugas uzvedums. Traģēdija izveidojusies Senajā Grieķijā no Dionīsa svētku rituāla, to teorētiski pirmoreiz aprakstīja Aristotelis (384.–322. g. p. m. ē.) savā darbā “Poētika”;

Žanrs – mākslas darba forma ar vēsturiski izveidotām, noteiktām raksturīgām pazīmēm, piemēram, komēdija, traģēdija, drāma.

Pielikums Nr. 3

Tematu īstenošanas piemēri

Pielikums Nr. 3.1

Piemērs tematam "Etīde. Kā skatuviskā darbībā, izspēlējot cilvēku attiecības, gūt jaunu pieredzi?"

3.1.1. Temata plānojums

Stundu skaits tematā: 10 stundas.

Piemērs plānojumam: īstenošanai 5. klasē.

Temata apguves mērķis: apgūt reālpsiholoģisko etīžu veidošanas procesu un prasmi etīdē modelēt dramaturģisku konfliktu, lietojot cilvēku savstarpējo attiecību un ikdienas situāciju novērojumus un personisko pieredzi.

Komplekss sasniedzamais rezultāts

Sadarbībā ar citiem klasesbiedriem no reālpsiholoģiskajām etīdēm veido skatuvisku priekšnesumu, kurā lieto aktiermeistarības pamatprasmes sava skatuviskā tēla radīšanā, iedvesmojoties no ikdienas novērojumiem un savas personīgās pieredzes. Pamato sava tēla skatuvisko gribu dramaturģiskajā konfliktā, salīdzina ar līdzīgu reālu savstarpēju attiecību un situāciju iespējamību, konflikta risinājuma ceļiem.

Ziņas

1. Sagatavojot un izspēlējot etīdes, ir iespējams iepazīt katram savu raksturu dažādās dzīves situācijās, pašizpausties un pašapliecināties, gūt prieku no saskarsmes un saskaņotas sadarbības.
2. Vērojot citu sagatavotās etīdes, var iepazīt dažādu cilvēku rīcības motīvus.
3. Dramaturģisku konfliktu veido tēlu gribas darbība un pretdarbība. To var salīdzināt ar ikdienas konfliktiem starp cilvēkiem un iegūt jaunu pieredzi, kā konfliktus risināt.
4. Etīdes var izspēlēt arī kā skatuvisku priekšnesumu.

Jēdzieni: akceptēšana, aktiermeistarība, dramaturģiskais konflikts, etīde, gribas darbība, novērojums, pretdarbība, priekšmetiskā vide, pielāgošanās partnerim, skatuviskā tēla griba, reālpsiholoģiskā etīde, sadarbība tēlu ietvaros, skatuviska darbība.

Tematiskā plāna modelis

Stundu skaits	Temata apguves norise/ apakštemats	Stundā sasniedzamais rezultāts	Skolēna darbības, kas liecinās, ka rezultāts sasniegts	Vērtēšana
1	Noskaidro jēdzienu "etīde" teātra mākslā, vingrinās lomu spēlēm	Izprot etīdes būtību teātra mākslā.	Saviem vārdiem izstāsta, ko saprot ar jēdzienu "etīde" teātra mākslā, pamatojot un precizējot savu izpratni; sadarbībā ar klasesbiedru dialoga formā mēģina izspēlēt kādu dzīvē novērotu vai iespējamu situāciju.	Diagnosticējoša, uzsākot tematu
2	Apgūst etīdes struktūru un piedalās lomu spēlēs	Iepazīst un izprot etīdes uzbūvi – sākums (vieta, vide, tēli) – galvenā daļa (problēma/konflikts un tā attīstība) – nobeigums (situācijas atrisinājums).	Praktiskā darbībā partnerībā/grupā vingrinājumos un reālpsiholoģisku situāciju izspēlē demonstrē izpratni par etīdes struktūru: vieta/ vide – tēli – problēma/konflikts – risinājums.	Formatīva Skolotāja un klasesbiedru mutiski komentāri. Skolotāja atgriezeniskā saite par sniegumu. Skolēna refleksija.

Stundu skaits	Temata apguves norise/ apakštemats	Stundā sasniedzamais rezultāts	Skolēna darbības, kas liecinās, ka rezultāts sasniegts	Vērtēšana
2	Veido tēlu, atdarinot dzīvē novērotus cilvēkus un situācijas	lejūtas situācijā "es dotajos apstākļos", darbojoties paštēlā vai citā tēlā, pielāgo tam atbilstīgu ķermeņa plastiku un mutvārdu runu; sadarbojoties ar klasesbiedriem, izmēģina reālpsiholoģisku etīdi pēc dzīvē novērotas vai iedomātas reāli iespējamās sadzīviskas situācijas.	Demonstrē partnerībā izmēģināto un sagatavoto etīdes piedāvājumu, iejūtoties situācijā "es dotajos apstākļos", izmanto tēlam atbilstošu ķermeņa plastiku un mutvārdu runu iespējamās reālas situācijas izspēlē.	Formatīva Atgriezeniskā saite no skolotāja un klasesbiedriem (3P: paslavē, pajautā, piedāvā!)
2	Iecer etīdi, izmantojot "prāta vētru" pāros/ grupās, un to izmēģina	Izprot dramaturģiska konflikta veidošanas divu tēlu atšķirīgas gribas sadursmē; partnerībā veido dramaturģisku konfliktu un piedāvā tā risinājumus.	Sadarbojas partnerībā/grupu darbā etīdes veidošanas procesā, vienojoties par etīdes tematu, tēliem un izstrādājot etīdes struktūru. Kopīgās pārrunās vienojas par etīdes gala variantu un kritērijiem .	Formatīva Skolotāja un klasesbiedru mutiski komentāri. Skolotāja atgriezeniskā saite par sniegumu. Skolēna refleksija.
1	Pilnveido un izmēģina etīdi	Sagatavo etīdi demonstrēšanai.	Izmēģina un uzlabo etīdi, pilnveidojot savu tēlu, tā ķermeņa plastiku un mutvārdu runu, pielāgojas un sadarbojas tēlu ietvaros, precīzē dalībnieku izvietojumu spēles laukumā.	Formatīva Vērtējums % pēc snieguma līmeņu apraksta.
1	Demonstrē etīdi	Demonstrē etīdi klasesbiedriem		Summatīva Vērtējums ballēs pēc snieguma līmeņu apraksta.
1	Izvērtē etīdes veidošanas procesu un demonstrējumu/ Veic pašvērtējumu	Pamato sava tēla skatuvisko gribu dramaturģiskajā konfliktā, vērtē savu un grupas sniegumu etīdes demonstrēšanā. Veic pašvērtējumu temata noslēgumā.	Dalās izjūtās par piedzīvoto etīdes veidošanas procesā, pamatojot sava tēla skatuvisko gribu. Komentē savu un klasesbiedru sniegumu etīdes demonstrējumā. Mutiskā/rakstiskā refleksijā pašvērtējumu veic atbilstoši prasītajam/dotajiem lielumiem/ kritērijiem.	Formatīva Skolotāja un klasesbiedru mutiski komentāri. Skolotāja atgriezeniskā saite par sniegumu.

3.1.2. Temata apguves pārbaudes darbs "Reālpsiholoģiska etīde"

1. uzdevums

Demonstrēt grupas dalībnieku sadarbībā sacerētu un sagatavotu reālpsiholoģisku etīdi "Pārpratums skolā", veidojot savam tēlam atbilstošu plastiku (gaita, poza, žesti, mīmika), darbībā demonstrējot sava tēla gribu un sadursmi ar cita tēlu gribu (dramaturģisko konfliktu). Dalībnieku skaits grupā: 5–7 skolēni.

2. uzdevums

Pēc etīdes demonstrējuma katram atbildēt uz skolotāja jautājumiem, skaidrojot:

- kā izdevās īstenot iecerēto un to, par ko grupā bijāt vienojušies;
- kāda bija tava tēla griba, vai tā mainījās notikuma gaitā;
- starp kuriem tēliem bija gribu sadursme (dramaturģiskais konflikts) un kā tā atrisinājās;
- kā strādājāt grupā, kā vienojāties, ko darīsiet;
- vai tēla atveidošanai izmantoji kādus novērojumus dzīvē;
- kā etīdē atveidoto situāciju (konfliktu) būtu iespējams atrisināt dzīvē?

3.1.3. Snieguma līmeņu apraksts

Kritēriji	Sācis apgūt (SA)	Turpina apgūt (TA)	Apguvis (A)	Apguvis padziļināti (AP)
Atbilstoši tēla raksturam veido ķermeņa plastiku (gaita, poza, žesti, mīmika).	Savā darbībā lieto vienu ķermeņa plastikas elementu.	Lieto dažus ķermeņa plastikas elementus, lai raksturotu savu tēlu.	Mērķtiecīgi lieto dažādus (gaita, poza, žesti, mīmika) ķermeņa plastikas elementus, lai raksturotu savu tēlu.	Mērķtiecīgi lieto dažādus ķermeņa plastikas elementus, lai raksturotu savu tēlu, darbojas partnerībā, saspēlē, lai atbalstītu citu dalībnieku veiksmīgāku ķermeņa plastikas lietošanu.
%/punkti	25/1	50/2	75/3	100/4
Sadarbojas grupā un uzņemas atbildību par procesu, kopā veidojot etīdi atbilstoši tematikai.	Piedalās grupas darbā.	Iesaistās grupas darbā, pieņem citu dalībnieku piedāvājumus kopīgai darbībai etīdes sagatavošanā un demonstrējumā.	Aktīvi iesaistās grupas darbā, pieņem citu dalībnieku piedāvājumus kopīgai un sava tēla darbībai etīdē, etīdes sagatavošanā un demonstrējumā.	Aktīvi iesaistās grupas darbā, pieņem citu dalībnieku piedāvājumus kopīgai un sava tēla darbībai etīdē tās sagatavošanā un demonstrējumā, izsaka piedāvājumus citu tēlu darbībai un etīdes dramaturģiskā konflikta (gribu sadursmes) risinājumiem.
%/punkti	25/1	50/2	75/3	100/4
Skaidro sava tēla gribu, gribas darbību un tēlu gribu sadursmi (dramaturģisko konfliktu) etīdes demonstrējumā.	Nosauc sava tēla gribu etīdē.	Nosauc sava tēla gribu etīdē un etīdē atainoto tēlu gribu sadursmi (dramaturģisko konfliktu).	Nosauc sava tēla gribu etīdē, etīdē atainoto tēlu gribu sadursmi (dramaturģisko konfliktu) un skaidro, kā tas atrisinās, kā mainās tēlu gribas pēc to sadursmes.	Nosauc sava tēla gribu etīdē, etīdē atainoto tēlu gribu sadursmi (dramaturģisko konfliktu) un skaidro, kā tas atrisinās, kā mainās tēlu gribas pēc to sadursmes. Salīdzina etīdē atainoto ar līdzīgu reālu savstarpēju attiecību un situāciju iespējamību, konflikta risinājuma ceļiem.
%/punkti	25/1	50/2	75/3	100/4

3.1.4. Jautājumi refleksijai

- Kas etīdes demonstrējumā izdevās labi?
- Kas izdevās ne tik labi un ko, iespējams, vajadzēja darīt citādi?
- Ko jaunu uzzināji, apgūstot tematu "Etīde"?
- Kādās dzīves situācijās tev stundās apgūtais varētu noderēt?
- Kā tu juties, demonstrējot etīdi klasesbiedriem,? (Izvēloties vienu etīdi un pamatojot, kāpēc skolēns jutās – droši/daļēji droši/nedroši?)

3.1.5. Vienas dubultstundas piemērs

Temata apguves norise/apakštemats "Veido tēlu, atdarinot dzīvē novērotus cilvēkus un situācijas"

Stundas saturs. Tēla veidošana un reālpsiholoģisku situāciju izspēle etīdē.

Laiks: 2 mācību stundas (1 dubultstunda).

Sasniedzamais rezultāts

Skolēns

- iejūtas situācijā "es dotajos apstākļos", darbojoties paštēlā vai iejūtoties citā tēlā, pielāgojot ķermeņa plastiku un mutvārdu runu;
- sadarbojoties ar klasesbiedriem, veido reālpsiholoģisku etīdi pēc dzīvē novērotas vai iedomātas reāli iespējamās sadzīviskas situācijas.

Pēc R. Gaņjē modeļa veidotas mācību dubultstundas struktūra

AKTUALIZĀCIJA		
Iesildīšanās		
Iesildīšanās vingrinājumi		
<ul style="list-style-type: none"> • Izstiepta roka ar emociju. Dalībnieki stāv aplī, vienojas par emociju, piemēram, prieks, skumjas, vienaldzība utt. Pēc tam viens no apla, ar acu kontaktu un izstieptu roku norunātajā emocijā uzrunā vārdā kādu aplī stāvošo, tas uzreiz pārņem šo emociju un vēršas pie nākamā. Emociju ik pa laikam var mainīt. Dalībnieki vēro, kā katra attēlotā emocija izmaina ķermeniskās izpausmes. • "Veikals". Dalībnieki darbojas divās komandās – pircējos un pārdevējos. Pārdevējs tirgo un pircējs iepērkas mazā veikaliņā ar plašu produktu klāstu. Sasveicināšanās, preces nosaukšana, vērtēšana, precizēšana, ieteikumi, pretenzijas, samaksa utt. notiek ar ierobežojumu, piemēram, nedrīkst lietot vārdus ar burtu "s" vai drīkst saukt tikai vārdus, kas sākas ar burtu "s", vai nedrīkst saukt vārdus, kas sākas ar burtu "p" u. tml. Ja dalībnieks kļūdās, viņa vietā nāk cits. 		
Mācību notikums	Skolēna darbības	Skolotāja darbības
1. Temata aktualizēšana	Sasēžas aplī vai kā citādi un kopīgi pārrunā, ko skolēni saprot ar vārdu "tēls", ko par tēla veidošanu atceras no sākumskolas klasēs integrētajiem tematiem teātra mākslā "Pasakas radīšana" vai "Leļļu teātris", vai "Maskas". Papildina cits citu ar vēl neminētu informāciju (jēdzieniem) vai epizodēm, ko atceras no sākumskolas.	Atgādina par sākumskolas klasēs integrētajiem tematiem teātra mākslā "Pasakas radīšana" vai "Leļļu teātris", vai "Maskas", atsaucot atmiņā tēla veidošanu. Aktualizē jēdzienu "tēls". Akcentē, ka visbiežāk tēls nav viens, ir arī citi tēli, kuriem kopīgi jāsadarbības, veidojot skatuvisku priekšnesumu.
2. Sasniedzamā rezultāta pārrunāšana	Izmantojot stundas sākumā kopā ar skolotāju pārrunātos jautājumus par stundas tematu, formulē sasniedzamo rezultātu: <ul style="list-style-type: none"> • darbojas paštēlā • iejūtas citā tēlā • atdarina dzīvē novērotus cilvēkus • izspēlē dažādas dzīvē novērotas (sadzīviskas) situācijas sadarbībā ar klasesbiedriem. 	Atgādina stundās ierastu rutīnas darbību: ko mēs šodien darīsim, kas mums ir jāsasniedz. Uzdotot jautājumu "Kas nepieciešams, lai radītu ticamu tēlu un pēc iespējas patiesāk atveidotu dažādas dzīves situācijas?", komunicē nodarbības sasniedzamā rezultāta atslēgas vārdus: iejūties, pielāgoties, atdarināt, darboties, sadarboties.

3. Iepriekšējo zināšanu aktivizēšana	Saviem vārdiem skaidro skolotāja minētos jēdzienus, demonstrējot izpratni par tēla veidošanas procesu – kā var veidot skatuves tēlu, izmantojot dzīvē novērotus cilvēkus, tipiskas situācijas, dažādas cilvēku rīcības un izturēšanos. Iespējama kāda tēla demonstrēšana.	Uzvedina skolēnus saviem vārdiem izskaidrot jēdzienus tēls, spēlētājs, žesti, mīmika, loma, notikums. Uzdod uzvedinošu jautājumu, ar kādiem izteiksmes līdzekļiem var veidot ticamu tēlu (pielāgota runa, mīmika žesti, kustības u. tml.) Aicina skolēnus demonstrēt kādu no izteiksmes līdzekļiem.
APJĒGŠANA		
Galvenā/attīstošā daļa		
<p>Tematam "Etīde" specifiskie vingrinājumi</p> <ul style="list-style-type: none"> • Viena dalībnieku grupa ir skatītāji, otra – spēlētāji. Skolotājs uzdod spēlētājiem iztēloties sevi starp svešiem cilvēkiem kādā vidē: pludmalē, skatu tornī, starpbrīdī skolā, bibliotēkā u. tml. Skolotājs mudina dalībniekus iedomāties, kāpēc viņi ir ir konkrētajā vidē, ko viņi grib darīt un ko viņi dara. Skatītāju uzdevums ir vērot, vai spēlētāji uzvedas ticami, reālistiski. • Dalībnieki sasēžas aplī. Skolotājs aicina skolēnus atcerēties kādu sev ļoti tuvu vecu cilvēku: vecmāmiņu/vectētiņu, vecvecmāmiņu. Skolēniem jāaizver acis un jāvizualizē šis cilvēks. Jāatceras, kā sēž vecais cilvēks, kā viņš novieto kājas, kā tur rokas, galvu, kāda viņam ir mugura: stalta, taisna vai ielīkusi, kumpa. Katram jāmēģina iejusties veca cilvēka, kurš sēž, lomā. Pēc tam jāatver acis un jāmēģina piecelties no krēsla un pārvietoties telpā. Skolotājs aicina vienu "vecu cilvēku" pastāstīt par sevi, pārējie dalībnieki var uzdot jautājumus. 		
Mācību notikums	Skolēna darbības	Skolotāja darbības
4. Jaunā satura piedāvājums	Pārī ar skolotāju vai klasesbiedru izspēlē kādu reālu dzīves situāciju, ieņemot kāda tēla lomu vai paliekot paštēlā, veido dialogu. Gūst pirmēju izpratni par etīdes veidošanu.	Precīzē apzīmējumu "reālpsiholoģiska" etīde. Aicina kādus aktīvus un drosmīgus skolēnus vai pats skolotājs ar kādu skolēnu partnerībā izspēlē nelielu sadzīvīsku situāciju, ko piedāvā pārējie skolēni, tādējādi demonstrējot ne tikai tēla, bet etīdes veidošanas procesu. Var dot vingrinājumus, kur noteikta darbības vieta, doti tēli, piemēram, parkā uz soliņa satiekas bērns un vecs cilvēks/veikalā pircējs – pārdevējs/u. tml. Iepazīstina arī ar citiem avotiem, kas var būt tēla veidošanas iedvesmas avoti, piemēram, literatūrā, kino, vizuālajā mākslā atpazīstami tēli.
Starpbrīdis		
Skolēni starpbrīdī fiziski izkustas, īpaši tad, ja stundā bijis maz fizisku aktivitāšu, var padzerties, aprunāties viens ar otru vai arī izmantot starpbrīdi pabūšanai vienatnē.		
5. Mācīšanās virzīšana	Pieņem kopīgos noteikumus, kam jābūt etīdē, paši vai ar skolotāja palīdzību sadalās pāros vai grupā pa trim. Uzklaua cits cita priekšlikumus par noteiktas dzīves situācijas izspēli, darbības vietu u. tml., vienojas par vienu, ko gatavos izspēlei.	<p>Vienojas ar skolēniem par to, kam jābūt etīdē:</p> <ul style="list-style-type: none"> • darbība notiek konkrētā vietā • darbojas paštēlā/citā tēlā • izspēlē kādu dzīvē noskatītu vai iespējamu situāciju • ir kāds risināms jautājums (problēma) <p>Rosina skolēnus piedāvāt dzīves situācijas (slikta atzīme skolā, trūkst naudas kādam pirkumam, autobuss nepienāk laikā u. tml.), darbības vietas (mājas, skola, veikals, pietura u. tml.), iespējamus tēlus (es, mamma, skolotājs, ārsts, pārdevējs u. tml). Palīdz atlasīt piemērotākos priekšlikumus etīdes izspēlei, ņemot vērā, ka skolēni ir temata apguves sākuma posmā. Ir sagatavojis (mutvārdos vai rakstveidā uz lapiņām) un piedāvā arī savus priekšlikumus.</p> <p>Sadala skolēnus vai nu pāros, vai grupās pa trim, augstākais – pa četriem, un nosaka sagatavošanās laiku.</p>

6. Jaunā satura lietošana	Savstarpēji/ar skolotāja palīdzību sadala lomas un uzsāk etīdes sagatavošanu. Saņem atbalstu un padomu no skolotāja.	Apstaiģā grupas, vēro grupu darbu, atbild uz skolēnu jautājumiem, dod padomu, ja tas tiek lūgts vai ja skolotājs uzskata, ka tas nepieciešams, izsaka savu viedokli par jautājumu, ko apspriež skolēni, novēro skolēnu darbošanos un dod ieteikumus darbības uzlabošanai.
	2–3 grupas vai skolēnu pāri brīvprātīgi demonstrē sagatavoto etīdi klasesbiedriem.	Uzaicina skolēnus pārtraukt etīžu sagatavošanu un aicina būt skatītājiem. Piesaka etīdi, kuru skolēni ir sagatavojuši līdz pakāpei, lai būtu gatavi šo mēģinājumu demonstrēt klasei.
ATSLĀBINĀŠANĀS/RELAKSĀCIJA		
<p>Atslābinošie jeb relaksējošie vingrinājumi</p> <ul style="list-style-type: none"> • Spēle ar iedomātu peli. Katrs klusi un uzmanīgi seko savai pelītei pa telpu. Kad tā nonāk līdz dalībnieka krēslam, viņš apsēžas, paņem rokā un apmīļo, pēc tam palaiž vaļā un vēro, kā pele aiziet līdz telpas durvīm un izskrien ārā. • Pēc vadītāja komandas dalībnieki pamišus pārtop par alvas zaldātiņiem un lupatu lellēm (pilnībā saspringts un pilnībā atslābināts ķermenis). Vingrinājumu noslēdz ar atslābinātu ķermeni. 		
7. Atgriezeniskās saites sniegšana	Spēlētāji dalās savās izjūtās par piedzīvoto etīžu un tēlu veidošanas procesu. Reflektē, kā ir būt paštēlā un kā – tēlā. Tie, kuri skatījušies, dalās savās pārdomās par redzēto, komentē un, iespējams, sniedz kādus ieteikumus pēc noskatīto etīžu mēģinājumiem.	Iepriekš vienojas ar skolēniem, ka pārrunas notiks pēc katras grupas (2–3 dalībnieki) etīdes izspēles. Vada pārrunu procesu. Uzklauša skolēnu dalīšanos izjūtās par pieredzēto etīdes veidošanas procesā, sniedz komentāru, vai skolēns ir “uz pareizā ceļa” un kas būtu vēl uzlabojams un/vai papildināms katram individuāli un grupas darbā.
REFLEKSIJA/NOSTIPRINĀŠANA		
Noslēgums		
Mācību notikums	Skolēna darbības	Skolotāja darbības
8. Snieguma novērtēšana	Savu sniegumu vērtē paši dalībnieki un arī klasesbiedri mutiskās pārrunās novērtē redzēto, vadoties pēc mācību stundas sākumā izvirzītajiem sasniedzamajiem rezultātiem.	Aicina skolēnus novērtēt gan savas grupas, gan klasesbiedru piedāvāto etīdes demonstrējumu, vadoties pēc mācību stundas sākumā izvirzītajiem sasniedzamajiem rezultātiem.
9. Kopsavilkums, secinājumi, ieguvumu novērtēšana/pārnese – vispārīnāšana	Izsaka savu viedokli par veikto nodarbībā, reflektē, vai stundā sasniedzamais rezultāts ir izdevies. Pārrunājot demonstrēto etīžu mēģinājumus, kā arī etīžu veidošanas procesu, konstatē plusus un mīnus, secina, kas būtu ņemams vērā turpmāk, attīstot prasmes etīdes veidošanā.	Izmantojot no skolēniem iegūto informāciju un savus secinājumus, veic mācību stundas norises un apgūtā kopsavilkumu. Ieskičē nākamo mācību stundu, kurā tiks turpināts darbs pie etīžu sagatavošanas grupās (2–3 skolēni). Rosina pārdomāt, kādas situācijas klasē, skolā, ģimenē vai citur vēl varētu skolēni paši piedāvāt izmantošanai etīdē. Pabeidzot stundu, atvadās līdz nākamajai stundai.

Pielikums Nr. 3.2

Piemērs tematam "Pretstati (lugas fragmenta iestudējums). Kā no dramaturga radīta teksta veidot skatuvisku lomu, atdarinot un pētīt cilvēku rīcības motīvus, izturēšanos saskarsmē, savstarpējās attiecībās?"

3.2.1. Temata plānojums

Stundu skaits tematā: 20 stundas.

Piemērs plānojumam: īstenošanai 6. klasē.

Temata apguves mērķis: pilnveidot prasmi skatuviska tēla radīšanā lomā, analizējot dramaturģisku tekstu, un izprast teātra izrādes veidošanas procesu.

Komplekss sasniedzamais rezultāts

Lugas fragmenta iestudējumā izveidota loma ar dramaturģisku tekstu, izmēģinot dažādas pieejas tēla atklāšanai skatuviskā darbībā, analizējot tēla rīcības motīvus un tos salīdzinot ar novērojumiem ikdienas notikumos.

Ziņas

1. Analizējot lugas tekstu, notikumus un tēlus, iespējams tos salīdzināt ar pieredzētām, novērotām un izjustām norisēm un notikumiem dzīvē, un tas dod iespēju labāk izprast pašam sevi.
2. Lai no lugas tēla izveidotu lomu, jānosaka lugas tēla griba un darbības motivācija, attiecības ar citiem tēliem lugā, galvenie lugas konflikti, notikumi; jāizmēģina sava tēla loma etidēs un jāapgūst teksts, to sasaistot ar savu izpratni par tēla rīcības motīviem.

Jēdzieni: caurviju darbība, galvenais notikums, kulminācija, lugas fragments, mēģinājums, mizanscēna, teksta attaisnošana.

Tematiskā plāna modelis

Stundu skaits	Temata apguves norises viens/ apakštemats	Stundā/ apakštematā sasniedzamais rezultāts	Skolēna darbības, kas liecinās, ka rezultāts sasniegts	Vērtēšana
4	Analizē lugas tekstu	Atšķir lugu no izrādes, izprot lugas elementu pārveidi iestudējumā.	Sarunā un darbībā demonstrē izpratni lugas un izrādes atšķirībām.	Formatīva Skolotāja un klasesbiedru mutiski komentāri. Skolotāja atgriezeniskā saite par sniegumu.
4	Pēta lugas tēlu un veido iestudējuma lomu	1. Skaidro sava tēla raksturu, kāds tas ir autora aprakstīts – izpaužas rīcībā, citu tēlu vērtējumā, remarkās. 2. Skaidro sava tēla vizuālā noformējuma izvēli.	Skolēns izveidojis sava tēla vizuālu skici, aprakstījis un skaidro tēla raksturu, ņemot vērā autora doto informāciju.	Formatīva Skolotāja un klasesbiedru mutiski komentāri. Skolotāja atgriezeniskā saite par sniegumu. Skolēna refleksija.
8	Piedalās lugas fragmentu iestudējuma mēģinājumos	Grupā mēģina savas lomas izpildījumu fragmenta iestudējumam. Vienojušas par fragmentā attēlotās situācijas izspēles stilistikā.	Iesaistās lugas fragmenta iestudējuma mēģinājumos, veidojot izvēlēto lomu – tēla plastiku, runas veidu atbilstoši autora dotajam raksturojumam un skolēna izveidotajam tēla vizuālajam veidolam. Skaidro grupā izveidoto mizanscēnu.	Formatīva Skolotāja un klasesbiedru mutiski komentāri. Skolotāja atgriezeniskā saite par sniegumu. Skolēna refleksija.

Stundu skaits	Temata apgaves norises vienums/ apakštemats	Stundā/apakštematā sasniedzamais rezultāts	Skolēna darbības, kas liecinās, ka rezultāts sasniegts	Vērtēšana
2	Piedalās lugas fragmenta iestudējuma izmēģinājuma demonstrējumā, koriģē savu darbību fragmenta izspēlē	Izmēģina savas lomas atveidojumu lugas fragmenta demonstrējumam atbilstoši iestudētajam tēlam un fragmenta stilistikai.	Atbildīgi īsteno savu lomu lugas fragmenta iestudējumā, lietojot ķermeņa plastiku un mutvārdu runas tehnikas atbilstoši tēlam.	Formatīva Vērtējums % pēc snieguma līmeņu apraksta.
1	Demonstrē lugas fragmenta iestudējumu	Demonstrē lugas fragmenta iestudējumu klasesbiedriem		Summatīva Pēc snieguma līmeņu apraksta.
0,5	Izvērtē lugas fragmenta iestudējuma procesu un demonstrējumu	Pamato sava tēla rīcību (skatuvisko gribu) fragmentā, vērtē savu un grupas sniegumu demonstrējumā, salīdzina ar novērojumiem dzīvē.	Dalās izjūtās par piedzīvoto lomas veidošanā un fragmenta iestudēšanas procesā, pamatojot sava rīcību (tēla skatuvisko gribu), salīdzina ar novērojumiem dzīvē. Komentē savu un klasesbiedru sniegumu demonstrējumā.	Formatīva Skolotāja un klasesbiedru mutiski komentāri. Skolotāja atgriezeniskā saite par sniegumu.
0,5	Veic pašvērtējumu	Veic pašvērtējumu temata noslēgumā.	Veic mutisku/rakstisku refleksiju, pašvērtējot savu sniegumu atbilstoši prasītajam/dotajiem lielumiem/kritērijiem.	Formatīva Skolotāja un klasesbiedru mutiski komentāri. Skolotāja atgriezeniskā saite par sniegumu.

3.2.2. Temata apgaves pārbaudes darbs "Lomas izveide"

1. uzdevums

Demonstrēt grupas dalībnieku sadarbībā iestudētu lugas fragmentu, veidojot savam tēlam atbilstošu plastiku (gaita, poza, žesti, mīmika) un mutvārdu runas tehnikas (artikulācija, runas melodija, intonācija) partnerībā. Dalībnieku skaits grupā: 2–8 skolēni.

2. uzdevums

Pēc fragmenta iestudējuma demonstrējuma katram atbildēt uz skolotāja jautājumiem, skaidrojot:

- kā izdevās īstenot iecerēto tēla atveidi lomā;
- kā izdevās grupā sadarboties veiksmīgam lugas fragmenta iestudējumam;
- kāpēc grupā vienojāties par šādu stilistiku (autora doto vai etidēs atrasto risinājumu, pielīdzinot citam kontekstam);
- vai tēla atveidošanai izmantoji kādus novērojumus dzīvē;
- kā lugā attēloto situāciju būtu iespējams atrisināt dzīvē?

3.2.3. Snieguma līmeņu apraksts

Kritēriji	Sācis apgūt (SA)	Turpina apgūt (TA)	Apguvis (A)	Apguvis padziļināti (AP)
Lieto autora doto tekstu lomas atveidē.	Raiti lasa lomas tekstu	Zina lomas tekstu, runā atbilstoši sižetam.	Zina lomas tekstu, runā to atbilstoši sižetam, lietojot tēlu raksturojošu intonāciju, runas melodiju un raidot to partnerim.	Zina lomas tekstu, runā to atbilstoši sižetam, lietojot tēlu raksturojošu intonāciju, runas melodiju un raidot to partnerim. Dialogā atbalsta partneri.
%/punkti	25/1	50/2	75/3	100/4
Sadarbojas ar pārējo lomu tēlotājiem, veidojot skatītājam uztveramu mizanscēnu.	Darbojas fragmentā, ievērojot dabīgu attālumu ar pārējo lomu atveidotājiem atbilstoši darbībai fragmenta iestudējumā.	Darbojas fragmentā, ievērojot skatuviski attaisnotu attālumu ar pārējo lomu atveidotājiem atbilstoši darbībai fragmenta iestudējumā.	Darbojas fragmentā, ievērojot skatuviski attaisnotu attālumu ar pārējo lomu atveidotājiem atbilstoši darbībai un tēlu attiecībām fragmenta iestudējumā.	Darbojas fragmentā, ievērojot skatuviski attaisnotu attālumu ar pārējo lomu atveidotājiem atbilstoši darbībai un tēlu attiecībām fragmenta iestudējumā, kā arī ievērojot skatītājiem vislabāk uztveramo skatāmību.
%/punkti	25/1	50/2	75/3	100/4
Skaidro tēla rīcības attaisnojumu darbībā.	Darbojas, lietojot mutvārdu runas tehnikas, lai attaisnotu sava tēla rīcību attiecībā pret citiem.	Darbojas, lietojot ķermeņa plastiku un mutvārdu runas tehnikas, lai attaisnotu sava tēla rīcību attiecībā pret citiem.	Darbojas, lietojot ķermeņa plastiku un mutvārdu runas tehnikas, lai attaisnotu sava tēla rīcību attiecībā pret citiem. Virza darbību uz dramaturģisko konfliktu un tā atrisināšanu.	Darbojas, lietojot ķermeņa plastiku un mutvārdu runas tehnikas, lai attaisnotu sava tēla rīcību attiecībā pret citiem. Virza darbību uz dramaturģisko konfliktu un tā atrisināšanu. Atbalsta klasesbiedrus darbības virzībā uz konfliktu un tā atrisinājumu.
%/punkti	25/1	50/2	75/3	100/4
Analizē tēla rīcības motīvus un tos salīdzina ar novērojumiem ikdienas notikumos.	Sasaista sava tēla rīcību ar personisku pieredzi.	Sasaista sava tēla rīcību ar personisku pieredzi un novērojumiem ikdienā.	Sasaista sava tēla rīcību ar personisku pieredzi un novērojumiem ikdienā un kā to atveidojis savā lomā.	Sasaista sava tēla rīcību ar personisku pieredzi un novērojumiem ikdienā un kā to atveidojis savā lomā. Analizē citu klasesbiedru veiksmes, ikdienas novērojumus iekļaujot savu tēlu lomās.
%/punkti	25/1	50/2	75/3	100/4

3.2.4. Jautājumi refleksijai

- Kas izdevās labi lugas fragmenta demonstrējumā?
- Ko, iespējams, vajadzēja darīt citādi?
- Ko jaunu uzzināji, apgūstot tematu "Pretstati (lugas fragmenta iestudējums)"?
- Ko līdzīgu profesionālam teātra iestudējumam tu piedzīvoji?
- Ar ko luga atšķiras no izrādes (lugas iestudējuma)?
- Kā tu juties demonstrējumā klasesbiedriem un kā pēc demonstrējuma?

3.2.5. Vienas dubultstundas piemērs

Temata apguves norise/apakštemats "Pēta lugas tēlu un veido iestudējuma lomu"

Stundas saturs: lomas sagatavošana un tēla vizualizācija.

Laiks: 2 mācību stundas (1 dubultstunda).

Sasniedzamais rezultāts skolēnam:

- lieto autora doto informāciju par savu tēlu lomas izveidei;
- veido sava tēla vizualizāciju;
- grupā izspēlē fragmentu ar paša izveidoto papīra lelli, darbībā atveidojot tēla raksturu (intonācijā, rīcībā).

AKTUALIZĀCIJA		
Iesildīšanās		
Iesildīšanās vingrinājumi		
<ul style="list-style-type: none"> • Dalībnieki sastājusies aplī. Klusējot vēro viens otru. Ja izveidojas acu kontakts, ar to dalībnieku samainās vietām aplī. • Dalībnieki pārvietojas telpā, lai būtu vienmērīgi izkliedēti. Pēc skolotāja signāla (sasit plauksts), sastājas pa pāriem ar mugurām kopā (nesadodas rokās), turpina kustību telpā pa divi, veidojot vienu veselumu. • Dalībnieki sastājas aplī, katrs nosauc, kas, viņaprāt, ir teātris. 		
Mācību notikums	Skolēna darbības	Skolotāja darbības
1. Temata aktualizēšana	Sasēžas aplī vai kā citādi un kopīgi pārrunā, ko uzzinājuši iepriekšējā mācību stundā – kas ir luga, izrāde, remarka, tēls lugā, loma izrādē.	Rosina atcerēties iepriekšējā mācību stundā apgūto – kas ir luga, izrāde, remarka, tēls, loma. Sasaista ar literatūras mācību stundās apgūto par dramaturģiju.
2. Sasniedzamā rezultāta komunicēšana	Izmantojot stundas sākumā kopā ar skolotāju pārrunātos jautājumus par stundas tematu, formulē sasniedzamo rezultātu: <ul style="list-style-type: none"> • analizē savu tēlu lugā; • iejūtas lugas tēlā; • izspēlē lugas fragmentā atainoto sižetu ar savam tēlam veidotu pašdarinātu papīra lelli. 	Atgādina stundās ierastu rutīnas darbību: ko mēs šodien darīsim, kas mums ir jāasniedz. Uz dodot jautājumu "Kas nepieciešams, lai radītu lomu iestudējumā?", komunicē nodarbības sasniedzamā rezultāta atslēgas vārdus: tēls, loma, raksturs, vizuālais tēls, rīcība .
3. Iepriekšējo zināšanu aktivizēšana	Saviem vārdiem skaidro skolotāja minētos jēdzienus, demonstrējot savu izpratni par lomas veidošanas procesu – kā var veidot skatuves tēlu, izmantojot autora doto informāciju tekstā un dzīvē novērotus cilvēkus, tipiskas situācijas, dažādas cilvēku rīcības un izturēšanos.	Uzvedina skolēnus saviem vārdiem izskaidrot jēdzienus tēls, loma, raksturs, vizuālais tēls, rīcība . Uz dod uzvedinošu jautājumu, ar kādiem izteiksmes līdzekļiem var veidot ticamu tēla atveidi lomā (pielāgota runa, mimika žesti, gaita, kustības u. tml.) Aicina skolēnus demonstrēt kādu no izteiksmes līdzekļiem.

APJĒGŠANA

Galvenā/attīstošā daļa

Kompleksie jeb attīstošie vingrinājumi

- Visi pārvietojas telpā un pēc skolotāja aicinājuma visi kopā veido atbilstošas izpausmes ķermeņa plastikā un runā: palaidnīgs bērns, kas saka "negribu"; sirmgalvis, kuram sāp mugura un kurš saka "vai, mandieniņ!"; dusmīga sieviete, kura skrīen pakaļ zaglim, sakot "pagaidi, tu man, kad noķeršu..."; sliks jauneklis, kurš stāpās pēc pamošanās un nesaprotami murmina utt.
- Dalībnieki pāros spēlē "spoguļi" – viens veido kustības, otrs atdarina tās kā spoguļi.

Mācību notikums	Skolēna darbības	Skolotāja darbības
4. Jaunā satura piedāvājums	Individuāli atzīmē tekstā sava tēla tekstu. Grupā skaļi lasa izvēlēto lugas fragmentu, ar balsi intonāciju veidojot savu tēlu saistošu. Meklē lugas tekstā savu tēlu raksturojošus faktus.	Aicina skolēnus tekstā iekrāsot sava tēla tekstu un grupā skaļi izlasīt fragmentu lomās. Rosina katram meklēt savu tēlu raksturojošu informāciju – autora dotu tēla raksturojumu, citu tēlu dotu raksturojumu, informāciju no remarkām (tēla rīcība, attieksme) un salīdzināt to ar skolēna novērojumiem dzīvē – cilvēkus ar līdzīgiem raksturiem šodienas dzīves situācijās.

Starpbrīdis

Skolēni starpbrīdī fiziski izkustas, īpaši tad, ja stundā bijis mazāk fizisku aktivitāšu, var padzerties, aprunāties viens ar otru vai arī izmantot starpbrīdi pabūšanai vienatnē. Viedierīču izmantošana starpbrīdī notiek saskaņā ar skolas iekšējās kārtības noteikumiem vai vienojoties ar skolotāju.

5. Mācīšanās virzīšana	Atrasto informāciju apkopo un ieraksta portfolio. Uzzīmē sava tēla portretu un vizuāli izskata ieceri atveidojumam iestudējumā. Pārī pārrunā veikto tēla izpētē un lomas vizijas veidošanā. Pēc skolotāja aicinājuma no A4 baltas papīra lapas bez šķēru palīdzības izplēš savu tēlu – lelli.	Aicina izveidot sava tēla raksturojumu: <ul style="list-style-type: none"> • aprakstīt tēla raksturu un ārējo izskatu, • uzzīmēt tēla portretu un skolēna viziju par tēla vizuālo izskatu. Atziņas aicina ierakstīt <i>portfolio</i> . Organizē darbu pāros – izstāstot klasesbiedram, kāds ir tēla raksturs lugā un kādu to iecerējis skolēns veidot. Aicina no A4 baltas papīra lapas bez šķēru palīdzības izplēst savu tēlu – lelli. Iedrošina un atbalsta skolēnus uzdevuma veikšanā.
6. Jaunā satura lietošana	Gupā izspēlē izvēlēto lugas fragmentu, uz galda kustinot savu lelli, veidojot dialogu ar partneriem. Tēla tekstu runā pēc atmiņas jeb saviem vārdiem.	Aicina ar izplēstajām papīra lellēm izspēlēt lugas fragmentā attēloto situāciju, runājot tēlu tekstus pēc atmiņas. Sniedz atgriezenisko saiti par sniegumu – fragmenta notikumu izpratni, tēla veidošanu lomai..

ATSLĀBINĀŠANĀS/RELAKSĀCIJA

Skolēni saliek savas papīra lelles kopā uz viena galda. Visi apguļas uz grīdas tā, kā saliktas lelles uz galda. Ar acīm ciet katrs stāsta no savas lelles viedokļa, ko pieredzēja mācību stundā.

7. Atgriezeniskās saites sniegšana	Spēlētāji relaksācijas vingrinājumā dalās savās izjūtās par piedzīvoto mācību stundās un tēlu veidošanas procesu. Reflektē, kā ir veidot lomu autora dotā tēlā. Saņem skolotāja atgriezenisko saiti par darbu mācību stundās.	Vada relaksācijas vingrinājumu. Uzklauša skolēnu dalīšanos izjūtās par pieredzēto mācību stundā. Pēc vingrinājuma sniedz komentāru, kā klasei kopumā, katrai grupai un individuāli katram ir veicies tēla izpētē un lomas veidošanas iesākumā, iesaka, ko turpmāk vajadzētu ņemt vērā.
---	---	--

REFLEKSIJA/NOSTIPRINĀŠANA		
Noslēgums		
Mācību notikums	Skolēna darbības	Skolotāja darbības
8. Snieguma novērtēšana	Savu sniegumu izvērtē paši dalībnieki un arī klasesbiedri mutiskās pārrunās vērtē redzēto, vadoties pēc mācību stundas sākumā izvirzītajiem sasniedzamajiem rezultātiem.	Aicina skolēnus novērtēt gan savas grupas, gan klasesbiedru demonstrējumu atbilstoši mācību stundas sākumā izvirzītajiem sasniedzamajiem rezultātiem.
9. Kopsavilkums, secinājumi, ieguvumu novērtēšana/pārnese – vispārināšana	Izsaka savu viedokli par veikto nodarbībā, reflektē, vai stundā sasniedzamais rezultāts ir izdevies.	Izmantojot no skolēniem iegūto informāciju un savus secinājumus, veic mācību stundas norises un apgūtā kopsavilkumu. Ieskiņē darbu nākamajā mācību stundu, kurā tiks turpināts darbs pie fragmentu sagatavošanas grupās un lomu veidošanas. Rosina pārdomāt, kādas ikdienā novērotas situācijas klasē, skolā, ģimenē vai citur vēl varētu palīdzēt ticama notikuma veidošanai lugas fragmenta iestudējumā un lomas veidošanā. Pabeidzot stundu, atvaidās līdz nākamajai stundai.

Pielikums Nr. 3.3

Piemērs tematam "Improvizācija. Kā, spontāni darbojoties un ar auditoriju efektīvi sadarbojoties, radīt skatuvisku improvizācijas priekšnesumu?"

3.3.1. Temata plānojums

Stundu skaits tematā: 10 stundas.

Plānojums: īstenošanai 7. klasē.

Temata apguves mērķis: apgūt improvizācijas teātra tehnikas, attīstīt jaunrades, sadarbības un pašvadības prasmes, spontāni darbojoties un akceptējot citu idejas, kā arī stiprināt drosmi, publiski uzstājoties.

Komplekss sasniedzamais rezultāts

Sadarbojoties ar partneriem, spontāni modelē skatuviskās darbības attīstību, konfliktu, rod tam atbilstošu risinājumu.

Ziņas

1. Improvizācijas procesa veidošanas pamatnosacījumi ir spontanitāte, asa uzmanība un citu dalībnieku piedāvāto ideju un darbības pieņemšana un papildināšana.
2. Improvizācija ļauj pašizpausties un realizēt savus talantus radošā darbībā, attīstot radošo domāšanu un spontanitāti, kas palīdz arī veiksmīgai ikdienas saziņai ar citiem atšķirīgās situācijās un mainīgos apstākļos.
3. Improvizācija attīsta viedokļu dažādības pieņemšanu un kolektīvās jaunrades pieredzi.
4. Improvizācija kā mūsdienīgas spēles teātra forma radusies no itāļu delartiskās komēdijas. Mūsdienās improvizācijas teātra paņēmienus izmanto, lai aktualizētu un padziļinātu izpratni par dažādiem mākslas un sociālajiem procesiem.

Jēdzieni: aina, akceptēšana, bloķēšana, bezpriekšmetu darbība, definēšana, improvizācija, rutīna, rutīnas laušana, spontanitāte, spēles teātris.

Tematiskā plāna modelis

Stundu skaits	Temata apguves norises vienums/ apakštemats	Stundā sasniedzamais rezultāts	Skolēna darbības, kas liecinās, ka rezultāts sasniegts	Vērtēšana
1	Iepazīstas ar jēdzienu "improvizācija" teātra mākslā, improvizācijas pamatelementiem un attīstāmajām prasmēm	Izprot jēdzienu "improvizācija", veido priekšstatu par improvizācijas galvenajām izpausmēm un improvizatoram nepieciešamajām prasmēm.	Pārrunās atklāj savu izpratni par improvizāciju. Pēc iepazītajiem video piemēriem (<i>Tavaklase.lv</i> mācību video <i>Improvizācijas pamati 1. stunda</i> vai citu improvizācijas teātra piemēru video) un skolotāja uzvedinošām norādēm reflektē par improvizācijā attīstāmajām prasmēm. Komentē improvizācijas un reāls psiholoģiskā teātra/klasiskās teātra formas atšķirības.	Diagnosticējoša, uzsākot tematu
1	Iepazīst improvizācijas teātra vēsturi	Uzzina, no kurienes cēlusies improvizācija. Spontāni veido tēlu/noteiktu tipāžu.	Atpazīst delartiskās komēdijas stilu, galvenos tēlus, novērtē, kā improvizācija ir mainījies laika gaitā un kāda tā ir mūsdienās.	
1	Iepazīst improvizācijas teātra pamatprincipus	Zina un uzsāk darboties, izprotot improvizācijas pamatprincipus (struktūru, noteikumus), improvizācijai būtiskos jēdzienus un elementus.	Izpildot vingrinājumus, demonstrē akceptēšanu, spontanitāti, definēšanu, rutīnas laušanu. Vērojot klasesbiedru sniegumu, konstatē/nekonstatē akceptēšanu, bloķēšanu, spontanitāti, definēšanu, rutīnas laušanu u. c. Pamato savu spriedumu, izsaka priekšlikumus, idejas vēl citiem iespējamiem variantiem, novērtē sadarbības nozīmi akceptēšanā, darbības dinamikā.	Formatīva Skolotāja un klasesbiedru mutiski komentāri. Skolotāja atgriezeniskā saite par sniegumu. Skolēna refleksija.
4	Apgūst improvizācijas tehnikas	Veido izpratni par improvizācijas tehniku apgūšanas pakāpenību, sākot ar spēlēm un vingrinājumiem līdz tehnikas apguvei. Iepazīst 2–3 improvizācijas teātra tehnikas, piemēram, "Raidstacijas" un/vai "TV kanāli"/"Trīs vecīši uz soliņa", "Atdzīvojušies fotogrāfija" vai citas un tās izmēģina. Sadarbojoties grupā, rāda improvizācijas tehniku un/vai izveido improvizācijas tehnikās balstītu oriģinālu priekšnesumu. Precīzē improvizācijas vērtēšanas kritērijus.	Pamato kopsakarības vingrinājumu saistībai ar konkrēto improvizācijas tehniku. Iepazīstoties ar improvizācijas tehnikas noteikumiem, to demonstrē. Vēro klasesbiedru sniegumu un uzlabo savējo. Sadarbojoties partnerībā, veido improvizētu priekšnesumu. Komentē kritēriju izpildi paša un klasesbiedru sniegtā.	Formatīva Vērtējums % pēc snieguma līmeņu apraksta.

Stundu skaits	Temata apguves norises viens/ apakštemats	Stundā sasniedzamais rezultāts	Skolēna darbības, kas liecinās, ka rezultāts sasniegts	Vērtēšana
2	Demonstrē improvizācijas tehnikas/ improvizācijas priekšnesumu	Individuāli/pārī/grupā demonstrē 2-3 improvizācijas tehnikas vai improvizācijā balstītu priekšnesumu		Summatīva Pēc snieguma līmeņu apraksta.
1	Izvērtē improvizācijas apguves procesu un demonstrējumu; veic pašvērtējumu	Mutiski/rakstiski vērtē savu un klasesbiedru sniegumu improvizācijas demonstrēšanā. Veic pašvērtējumu par procesu un rezultātu.	Mutiskā/rakstiskā refleksijā veic pašvērtējumu atbilstoši prasītajam/ dotajiem lielumiem/kritērijiem. Var tikt uzrādīts <i>portfolio</i> , ja mācību gada sākumā vienojas par tā veidošanu un vērtēšanu.	Formatīva Skolotāja un klasesbiedru mutiski komentāri. Skolotāja atgriezeniskā saite par sniegumu.

3.3.2. Temata apguves pārbaudes darbs "Improvizācijas priekšnesums"

1. uzdevums.

Demonstrēt grupas dalībnieku sadarbībā 1-2 improvizācijas tehnikas un/vai brīvas improvizācijas priekšnesumu.

2. uzdevums.

Pēc demonstrējuma katram atbildēt uz skolotāja jautājumiem, skaidrojot:

- katras izspēlētās tehnikas nosacījumus;
- improvizācijā lietotos elementus (spontānitāte, tēla veidošana, akceptēšana, piedāvājums, situācijas definēšana);
- personīgās un visas grupas veiksmes improvizācijas tehniku izspēlē;
- kā varētu uzlabot sniegumu;
- savas sajūtas izspēlē un pēc tās.

3.3.3. Snieguma līmeņu apraksts

Kritēriji	Sācis apgūt (SA)	Turpina apgūt (TA)	Apguvis (A)	Apguvis padziļināti (AP)
Sadarbojas ar klasesbiedriem, akceptē un attīsta partnera piedāvājumu.	Sadarbojas partnerībā, bet tikai pārī, ignorējot pārējos grupas dalībniekus.	Sadarbojas partnerībā ar visiem savas grupas dalībniekiem, pieņem partneru piedāvājumu, bet neattīsta to tālāk.	Sadarbojas partnerībā ar visiem savas grupas dalībniekiem, pieņem partneru piedāvājumu, attīsta to tālāk, veidojot notikuma attīstību.	Sadarbojas partnerībā ar visiem savas grupas dalībniekiem, pieņem partneru piedāvājumu, attīsta to tālāk, veidojot notikuma attīstību un radot pārsteigumu/negaidītību notikuma attīstības dinamikā..
%/punkti	25/1	50/2	75/3	100/4
Darbojas spontāni, iepriekš neizdomājot darbības "uz priekšu", ātri reaģē uz partnera darbībām un piedāvājumiem.	Spontānitāti neizmanto, mēģina izdomāt darbības "uz priekšu", tādējādi uz partnera darbībām reaģējot novēloti.	Spontānitāti izmanto daļēji, uz partnera darbībām reaģē nedaudz novēloti.	Spontānitāti izmanto, ātri reaģējot uz partnera darbībām un pārvaldot notikuma attīstību.	Spontānitāti izmanto organiski, ātri reaģējot uz partnera darbībām, vienlaicīgi pārvaldot un sekmējot notikuma attīstības dinamiku.
%/punkti	25/1	50/2	75/3	100/4

Kritēriji	Sācis apgūt (SA)	Turpina apgūt (TA)	Apguvis (A)	Apguvis padziļināti (AP)
ievēro improvizācijas tehnikas nosacījumus.	Darbojas improvizācijā	Darbojas improvizācijā, daļēji ievērojot nosacījumus	Pilnībā ievēro impro tehnikas nosacījumus	Pilnībā ievēro impro tehnikas nosacījumus, korigē darbības un skaidro pārējiem
%/punkti	25/1	50/2	75/3	100/4
Skaidro improvizācijā lietotos elementus (spontanitāte, tēla veidošana, akceptēšana, piedāvājums, situācijas definēšana).	Nosauc vismaz vienu elementu, kas iekļauts improvizācijas izspēlē.	Nosauc vairāk kā vienu elementu, kas iekļauts improvizācijas izspēlē.	Skaidro elementus, kas iekļauti improvizācijas izspēlē.	Skaidro elementus, kas iekļauti improvizācijas izspēlē, korigē un skaidro pārējiem elementu lietošanu.
%/punkti	25/1	50/2	75/3	100/4

3.3.4. Jautājumi refleksijai

- Kas izdevās labi improvizācijas tehnikas/improvizācijas priekšnesuma demonstrējumā?
- Kas izdevās ne tik labi un ko, iespējams, vajadzēja darīt citādi?
- Ko jaunu tu uzzināji, apgūstot tematu "Improvizācija"?
- Kādas sabiedriskas un/vai individuāli nozīmīgas tēmas tika aktualizētas improvizācijā temata apguves gaitā?
- Kādās dzīves situācijās tev stundās apgūtais varētu noderēt?
- Kā tu juties improvizācijas priekšnesuma demonstrējumā klasesbiedriem (izvēloties vienu apzīmējumu no dotajiem un pamatojot, kāpēc – droši/daļēji droši/nedroši)?

3.3.5. Vienas dubultstundas piemērs

Temata apguves norise/apakštemats "Improvizācijas teātra pamatprincipi"

Stundas saturs: kā improvizācijas pamatjēdzienus un noteikumus iedzīvināt praksē.

Laiks: 2 mācību stundas (1 dubultstunda).

Sasniedzamais rezultāts skolēnam:

- pārbauda iepazītos improvizācijas teātra jēdzienus (spontanitāte, akceptēšana, sadarbība) praktiskā darbībā;
- kontrolē savā darbībā improvizācijas pamatprincipu (struktūra un noteikumi) ievērošanu;
- iepazīst un izspēlē improvizācijas tehniku "Raidstacijas".

AKTUALIZĀCIJA

Iesildīšanās

Iesildīšanās vingrinājumi

- Dalībnieki lieto trīs izsauceņus secībā “zip”, “zap”, “zop” ar acu kontaktu un vienu pret otru kopā saliktām plaukstām, norādot uz kādu dalībnieku, piemēram, pirmais dalībnieks noskata aplī partneri, saskatās ar acīm un, vienlaicīgi ar plaukstām norādot, saka “zip!”, otrs, to uztverot, uzreiz meklē nākamo, kam šādā pašā veidā norāda, tikai sakot “zap!”, savukārt trešais, darot tās pašas fiziskās darbības, lieto izsauceņu “zop!”, un pēc tam nākamie izsauceņi: “zip”, “zap”, “zop”. Tā turpina kādu laiku, kamēr grupa saliedējusies un gatava nākamajām darbībām.
- Asociācijas. Dalībnieki met cits citam bumbiņu un saka kādu vārdu, ar kuru asociējas iepriekš dzirdētais vārds. Pirmais, kas sāk, saka pirmo vārdu, kas ienāk prātā, piemēram, *peļķe*, metot bumbiņu kādam citam, ar kuru vispirms nodibina acu kontaktu, saņēmējs, dzirdot vārdu *peļķe*, raida bumbiņu nākamajam, piemēram, nosaucot vārdu *zābaki*, un tā turpina.

Mācību notikums	Skolēna darbības	Skolotāja darbības
1. Temata aktualizēšana	Sasēžas aplī vai kā citādi un pārrunā iepriekšējā nodarbībā un/vai teātra mākslas stundā <i>Tavaklase.lv</i> mācību video iegūto izpratni par tematu “Improvizācija” – ar ko improvizācijas teātris atšķiras no klasiskās teātra formas un, vadoties no skolotāja uzvedinošajiem jautājumiem, atsauc atmiņā iepriekš pārrunātās improvizācijai nepieciešamās prasmes: spontanitāte, lietojot ķermeņa plastiku un mutvārdu runu, akceptēšana, sadarbojoties partnerībā, sadarbība grupā u. c. Atbild uz jautājumiem par improvizācijas vēsturi.	Atgādina par iepriekšējā stundā un/vai teātra mākslas stundā <i>Tavaklase.lv</i> mācību video iesākto tematu “Improvizācija”, kas raksturīgs improvizācijai un ar ko tā atšķiras no klasiskās teātra formas. Atgādina par video vai citā veidā iepriekšējā stundā demonstrētiem piemēriem, kuros atpazīstami svarīgākie temata jēdzieni un improvizācijas pamatprincipi. Uzdod kontroljautājumus par improvizācijas teātra vēsturi.
2. Sasniedzamā rezultāta komunicēšana	Izmantojot skolotāja uzvedinošos jautājumus, kopīgi ar skolotāju formulē sasniedzamo rezultātu: <ul style="list-style-type: none"> • pārbauda iepazītos improvizācijas teātra jēdzienus (spontanitāte, akceptēšana, sadarbība) praktiskā darbībā; • kontrolē savā darbībā improvizācijas pamatprincipu (struktūra un noteikumi) ievērošanu; • iepazīst un izspēlē tehniku “Raidstacijas” 	Informē skolēnus, ka viens no teātra mākslas uzdevumiem tematā “Improvizācija” ir iepazīstināt skolēnus ar vairākām improvizācijas tehnikām, no kurām dažas ir jāapgūst arī praktiski. Viena no populārākajām un iesācējiem piemērotākajām ir tehnika “Raidstacijas”, kurai ir savi noteikumi un kurā tiek attīstītas spontānas mutvārdu runas veidošanas prasmes, attīstīta un pilnveidota tekstveides prasme, kā arī grupas sadarbība, tādējādi virzot skolēnus mēģināt komunicēt saviem vārdiem sasniedzamo rezultātu. Kā “strādā” iepazītie jēdzieni – spontanitāte, akceptēšana, sadarbība – un improvizācijas pamatprincipi praktiskā darbībā: pārbaudīt, kontrolēt, iepazīt, izspēlēt.
3. Iepriekšējo zināšanu aktivizēšana	Vadoties no skolotāja uzvedinošajiem jautājumiem, atsauc atmiņā iepriekš pārrunātās improvizācijai nepieciešamās prasmes un principus, kā ātra reaģēšana ar ķermeņa plastiku un/vai mutvārdu runu, sadarbošanās partnerībā, drosme radīt pārsteigumu, iztēles brīvība u. c. un jēdzienus, kā spontanitāte, akceptēšana, sadarbība.	Aktualizē jau iepazītos improvizācijas principus, atgādina par noteikumiem improvizācijā un mudina skolēnus precizēt/konkretizēt svarīgāko jēdzienu – spontanitāte, akceptēšana, sadarbība – nozīmi, teorētiski pārbaudot skolēnu izpratni par tiem.

AKTUALIZĀCIJA

Galvenā/attīstošā daļa

Tematam "Improvizācija" specifiskie vingrinājumi/kompleksie jeb attīstošie vingrinājumi

- Dalībnieki sastājas aplī. Skolotājs nosauc vienu vai divus lietvārdus, kuri iedvesmo stāsta uzsākšanu. Viens no dalībniekiem nostājas apļa vidū un uzsāk stāstīt stāstu. Jebkurš no aplī stāvošajiem var stāstu turpināt. Viņam jāpieiet pie stāstītāja, jāpieliek roka pie stāstītāja pleca. Tā ir zīme, ka stāstītājs iet pie pārējiem dalībniekiem aplī, bet stāstu turpina aplī ienākušais. Jo biežāk mainās stāstītāji, jo labāk. Vēlams radīt azartisku vēlmi visiem iesaistīties stāsta veidošanā. Katrs no dalībniekiem var vairākkārt doties uz apļa centru, lai turpinātu stāstu.

Mācību notikums	Skolēna darbības	Skolotāja darbības
4. Jaunā satura piedāvājums	Uzklausa skolotāja stāstījumu par improvizācijas pamatprincipiem un attīstāmajām prasmēm, komentē un/vai uzdod jautājumus.	Akcentē improvizācijas pamatprincipu un jēdzienu izpratnes nozīmīgumu, lai improvizācija būtu ne tikai spontāna, bet asprātīga, arī intelektuāla un publika netiktu "uzpirkta ar lētiem jokiem" ar primāro mērķi – izraisīt smieklus. Iepazīstina ar tehniku "Raidstacijas" Improvizācijas tehnika "Raidstacijas". Improvizācijā piedalās 5–10 spēlētāji. Katram no improvizatoriem tiek piešķirta kāda tematika (raidstacija), piemēram, sports, dzīvnieki, mode, lauksaimniecība utt. Vadītājs (radio skala) ar roku norāda uz kādu dalībnieku, it kā ieslēdz viņa raidstaciju, ļaujot dalībniekam runāt. Vadītājs pārtrauc runātāju (kaut vai pusvārdā), ar roku norādot uz nākamo runātāju. Tā turpina darboties dažādā secībā un ritmā, pārslēdzot "raidstacijas", pie katra improvizatora atgriežoties vairākas reizes. Improvizators var strukturēt savu runu radiatoraidījumos, pielāgojot runu formātam: ziņas, sludinājumi, muzikālā pauze, intervijas u. c. Pirms tehnikas izspēles izstāsta, ka, lai palīdzētu skolēnam veiksmīgāk apgūt kādu improvizācijas tehniku, ir vēlami "pievadvingrinājumi" jeb uz tehniku virzoši uzdevumi, ar ko arī tiks sākota jaunā satura apguve.

Starpbrīdis

Skolēni starpbrīdī fiziski izkustas, īpaši tad, ja stundā bijis maz fizisku aktivitāšu, var padzerties, aprunāties viens ar otru vai arī izmantot starpbrīdi pabūšanai vienatnē. Viedierīču izmantošana starpbrīdī notiek saskaņā ar skolas iekšējās kārtības noteikumiem vai vienojoties ar skolotāju.

Mācību notikums	Skolēna darbības	Skolotāja darbības
5. Mācīšanās virzīšana	<p>Veic skolotāja piedāvātos vingrinājumus, iesildoties tehnikai "Raidstacijas".</p> <p>Patstāvīgi vai ar skolotāja atbalstu sadalās grupās pa 5–6.</p> <p>Pārrunā vingrinājuma noteikumus.</p> <p>Realizē vingrinājumu savā grupā.</p>	<p>Piedāvā <i>pievadvingrinājumus</i>, kas virza uz tehniku "Raidstacijas".</p> <p>Izvēlas <i>pievadvingrinājumu</i> un izklāsta tā noteikumus.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dalībnieki pēc kārtas stāsta klasesbiedriem par sevi – veido savu "vizītkarti". • Īsa spontāna uzruna ar noteiktu mērķi – vai nu skolas pasākumam, vai par kādu aktualitāti klases dzīvē, kā, piemēram, skolēnu uzvedība, fiziskās aktivitātes, vaļasprieks, ieteicamā grāmata, ģērbšanās etiķete, mājasdarbi u. tml., tematiskai klases ballītei, gadskārtu pasākumam, akcijai vai citam pasākumam pēc izvēles. • Izvelk lapiņu, uz kuras uzrakstīts lietvārds, spontāni par to mēģina stāstīt, nepretendējot uz patiesumu. <p>Vēro grupu darba procesu vingrinājumā, atbild uz skolēnu jautājumiem, dod norādījumus, ja nepieciešams.</p>
6. Jaunā satura lietošana	<p>Darbojas iepriekš izveidotajās grupās.</p> <p>Pārrunā tehnikas "Raidstacijas" noteikumus.</p> <p>Pieņemot klasesbiedru un/vai skolotāja ieteikto raidstacijas tematiku, demonstrē tehniku "Raidstacijas".</p>	<p>Vēlreiz atgādina tehnikas "Raidstacijas" noteikumus.</p> <p>Aicina skolēnu grupas demonstrēt tehniku "Raidstacijas" pārējiem klasesbiedriem.</p> <p>Organizē raidstaciju tematikas piedāvājuma procesu.</p> <p>Vēro izspēlēto tehniku, mudina pārējos būt vēriem, vērtējot klasesbiedru sniegumā improvizācijā attīstāmās prasmes – spontanitāti, akceptēšanu un sadarbību.</p>
ATSLĀBINĀŠANĀS/RELAKSĀCIJA		
<p>Atslābinošie jeb relaksējošie vingrinājumi</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dalībnieki aizver acis, skolotājs aizved dalībniekus iztēles ceļojumā, stāstot kādu stāstu, pasaku vai liekot iedomāties dabas parādību, diennakts laiku, dažādus laika apstākļus u. tml. vai situācijas, piemēram, iztēloties savā priekšā vairākas durvis, iedomāties, kuras tiks atvērtas un ko aiz šīm durvīm varētu sagaidīt. Skolotājs, vingrinājumu beidzot, <i>atved</i> dalībniekus atpakaļ realitātē. • Dalībnieki atrod sev vietu telpā vai paliek turpat, savā sēdvietā, un pie sevis izdomā kādu <i>troksnīti</i>, ko veidot ar pieejamajiem palīg līdzekļiem, piemēram, rāvējslēdzēja aizvilkšana un atvilkšana, pildspalvas slēdzīša darbināšana, papīra čaukstināšana, nagu skrapstināšana pret virsmu, atslēgu žvadināšana, polietilēna maisiņa burzīšana u. tml. Pēc tam visi aizver acis, vadītājs/skolotājs pieiet pie katra un <i>iedarbina</i>, viegli uzsitot pa plecu, <i>iedarbinātais</i> darbojas tik ilgi, kamēr skolotājs/vadītājs viņam uzsit uz pleca otrreiz, un darbība apstājas. Telpā jābūt pilnīgam klusumam, lai dzird tikai skaņas. Vēlams, lai pēdējā skaņa būtu visklusākā. Atvērt acis drīkst tikai tad, kad telpā iestāties klusums. 		
Mācību notikums	Skolēna darbības	Skolotāja darbības
7. Atgriezeniskās saites sniegšana	<p>Spēlētāji dalās savās izjūtās par piedzīvoto procesu, apgūstot vienu no improvizācijas tehnikām "Raidstacijas".</p>	<p>Mudina skolēnus dalīties savās izjūtās par piedzīvoto procesu vingrinājumos pirms tehnikas demonstrēšanas un demonstrējot tehniku, kā arī novērtēt redzēto klasesbiedru sniegumā.</p>

REFLEKSIJA/NOSTIPRINĀŠANA		
Noslēgums		
Mācību notikums	Skolēna darbības	Skolotāja darbības
8. Snieguma novērtēšana	Savu sniegumu vērtē paši spēlētāji un arī klasesbiedri mutiskās pārrunās pēc tehnikas demonstrēšanas.	Fiksē skolēnu stāstīto par savām izjūtām, piedzīvojot tehnikas "Raidstacijas" apguvi un to demonstrējot.
9. Kopsavilkums, secinājumi, ieguvumu novērtēšana/pārnese – vispārināšana	Izsaka savu viedokli par veikto nodarbībā, reflektē, vai sasniedzamais rezultāts ir izdevies, pauž savas domas, kā vērtētājs attiecīgajā situācijā, iespējams, būtu rīkojies pats.	<p>Apkopo galveno no skolēniem iegūto informāciju un formulē to secinājumu veidā. Ieskiņē nākamās stundas darbības. Ja nepieciešams, norāda, kas līdz nākamajai stundai katram skolēnam ir izdarāms mājās, piemēram,</p> <ul style="list-style-type: none"> • jānoskatās <i>Tavaklase.lv</i> mācību videostunda; • jāpārskata atgāadne/ceļvedis/temata atsegums par improvizācijas pamatprincipiem un jēdzieniem; • jāturpina iepazīties ar improvizācijas teātra vēsturi skolotāja norādītajos papildu materiālos; • jāveic pieraksti/jāveido <i>portfolio</i> par savu radošo darbību. <p>Pabeidzot stundu, atvaidās līdz nākamajai stundai.</p>

Pielikums Nr. 4

Skolēna dienasgrāmatas/*portfolio* piemērs

/skola/

_____ klases

skolnieka/-ces _____

PORTFOLIO teātra mākslā

20____., 20____. mācību gadā

Temats

PROCESĀ VEIDOTS IESTUDĒJUMS

Kā, mākslinieciski sadarbojoties, grupā pašradīt scenāriju par aktuālu tēmu un, izmantojot dažādus teātra mākslas izteiksmes līdzekļus, kopīgi veidojot skatuvisku iestudējumu?"

Tematā

- iepazīsi dažādus iestudējumu veidus (melns teātris, ēnu teātris, klaunāde, pantomīma, kustību/dejas teātris, vertikālais teātris) un pētīsi tajos izmantotos izteiksmes līdzekļus;
- grupā pētīsi vienaudžiem aktuālās tēmas un veidosi par šo tēmu iestudējumu; iestudējuma veidošanā piedzīvosi radošo procesu (ieceres radīšanu, scenārija veidošanu, organizāciju tā īstenošanai, izteiksmes līdzekļu izvēli un lietojuma izmēģināšanu, demonstrējumu auditorijai);
- vērosi citu grupu veikumu un piedalīsies diskusijā par radošo procesu un demonstrējumiem.

Tematā sasniedzamais rezultāts: Pēta aktuālu tēmu, pētījuma atziņas izmanto kopīgi radīta oriģināla iestudējuma veidošanā, kurā sintezēti arī vairāku citu mākslas veidu izteiksmes līdzekļi (piemēram, fiziskās vides organizācija, muzikālais noformējums, gaismu partitūra, kustību zīmējums). Piedalās iestudējuma skatītāju diskusijā par aktuālo tēmu, pamatojot savu viedokli.

Jēdzieni

Caurviju darbība – darbība, kurai skatītājs sekojot līdzī uzzina visas izrādes galvenos notikumus.

Dejas/kustību teātris – izrāde vai skatuvisks priekšnesums, kurā darbība veidota no iestudētu kustību virknējumiem, brīvas improvizācijas vai horeogrāfiskām etiķēm.

Ēnu teātris – izrāde, kurā darbojošās personas un vide skatītājiem ieraugāmi kā ēnas. Parasti aktieri, scenogrāfija un rekvizīti atrodas aiz audekla, kuru no dziļuma izgaismo. Var būt arī leļļu un objektu ēnu teātris.

Horeogrāfija – mākslinieciskā vēstījuma atspoguļojums ar mērķtiecīgām kustībām, pozām, ķermeņa plastiku; kompozicionālā izveide dejai, deju uzvedumam, baletam, skatuviskam iestudējumam.

Izrādes vēstījums – izrādes veidotāju galvenā ziņa skatītājiem, kuru "nolasa" pēc izrādē atspoguļotajām tēlu attiecībām un rīcības, kā arī darbībā, scenogrāfijā, muzikālajā noformējumā paustajām idejām.

Klaunāde – komiska aina ar klaunu piedalīšanos vai situācijas izspēle ar pārspīlētu darbošanos, lai sasmīdinātu skatītājus.

Kulminācija – konflikta saasinājums, augstākais emocionālais punkts izrādē, pēc kura seko situācijas atrisinājums.

Mākslinieciskais noformējums – atbilstoši pasākuma (priekšnesumu virknējums, uzvedums, iestudējums) nolūkam veidots vizuāls risinājums, kas kopā ar muzikālo noformējumu veido māksliniecisko koptēlu.

Melnais teātris – izrādes forma, kurā darbība noris tumša telpā (skatuvē), aktieriem esot melni ģērbtiem ar baltiem elementiem un rekvizītiem, piemēram, baltiem cimdiem, apaviem, cepurēm u. c., kas var būt arī atstarojoši. Skatuves darbība noris, baltajiem elementiem darbojoties un veidojot sižetu, notikumus.

Mēģinājums – monologa, dialoga, skatuviskas darbības, ainu, fragmentu, etižu, iestudējuma atkārtota izspēle bez skatītāju klātbūtnes ar mērķi izveidot, uzlabot, pilnveidot aktieru darbu, lai precīzāk atklātu saturu un izrādes vēstījumu.

Mizanscēna – aktieru izvietojums skatuves vai citā spēles telpā atbilstoši notikumam, ko atveido.

Neverbāla etiķe – etiķe, kurā nav nepieciešama runāšana, tā tiek izspēlēta bez vārdiem, un skatītājiem ir saprotama tēla/tēlu gribas darbība un dramaturģiskais konflikts.

Pantomīma – teātra priekšnesums, kurā skatuviskais tēls un darbība tiek izspēlēta bez vārdiem, ar pārspīlēti fiksētām kustībām, žestiem, visbiežāk ar sejas grimu mīmikas akcentēšanai.

Postdramatiskais teātris – teātris, kura pamatā var nebūt rakstīts dramaturģisks darbs (luga), bet scenārijs un to pilnveido iestudēšanas procesā; izrādē skatītāji var būt notikuma līdzradītāji; izrāde var notikt ārpus ierasti teātrim piemērotām telpām.

Procesā veidots iestudējums – iestudējums, kuru veido dalībnieki pēc pašu izvēlēta aktuāla temata, par pamatu ņemot un attīstot etīdēs izspēlētus notikumus, tos papildinot ar muzikālu un māksliniecisku noformējumu, horeogrāfiju un vienojoties par kopīgo vēstījumu.

Scenārijs – sižeta izklāsts; iestudējuma, uzveduma vai pasākuma darbību secības detalizēts apraksts.

Scenogrāfija – teātra izrādes u. c. skatuves uzvedumu vizuālā tēla (dekorāciju, kostīmu, gaismas) veidošanas māksla; skatuves vai darbības vides organizācija atbilstoši izrādes, iestudējuma nolūkam.

Sižets (dramaturģiskā attīstība) – izrādē/iestudējumā attēlotu savstarpēji saistītu notikumu secība attīstībā līdz kulminācijai un atrisinājumam.

Vertikālais teātris – ar tehniskiem līdzekļiem īstenots iestudējums, lai radītu trīsdimensionālu darbību vidē.

1. Video piemēri iestudējumu veidu iedvesmai

Noskaties dažādu izrāžu video piemērus!

Saviem vārdiem apraksti, kas raksturīgs katram no šo izrāžu veidiem un savu iespaidu par tiem.

Teātra veids	Saite uz video (fragmenta garums)	Kas raksturīgs šim izrādes veidam – ko dara cilvēki, kādi citi izteiksmes līdzekļi izmantoti.	Mans iespaids – kas ir interesants, kas apbrīnojams, kas nesaprotams, ko es varētu izmēģināt teātra mākslas stundā
Melnais teātris			
Pantomīma			
Ēnu teātris			
Vertikālais teātris			
Kustību/ dejas teātris			
Klaunāde			

2. Tēma un iecere iestudējumam

Jautājums	Atbilde	Refleksija (kā es jutos, kādas bija grūtības, kas iepriecināja, kādi jautājumi radās turpmākajam darbam)
Par kādām maniem vienaudžiem aktuālām tēmām grupā diskutējām?		
Par kādu tēmu veidojām etīdi?		
Kāds bija etīdes sižets?		
Kāda bija mana loma etīdē?		
Par kādu tēmu iestudējumam vienojāmies?		
Nosauc, kuri klasesbiedri ir tavā grupā iestudējuma veidošanai?		
Kā mums izdevās sadarboties? Tieši ko katrs darīja temata izvēlē (ierosināja, uzklāusīja, akceptēja, papildināja)?		

3. Scenārijs

Raksti darbību kā stāstu!

Kā iesākas?	
Kas notiek?	
Kā atrisinās?	

Mana loma iestudējumā (vārds, vecums, raksturs)	
--	--

Uzzīmē, priekšmetus (rekvizītus), ar ko darbojas tavs tēls iestudējuma norisē!

--

4. Mizanscēna

Uzzīmē iestudējuma mizanscēnu (kā mēģinājumā izveidojāt darbību vidē – kur atrodas priekšmeti, darbojošies tēli)!

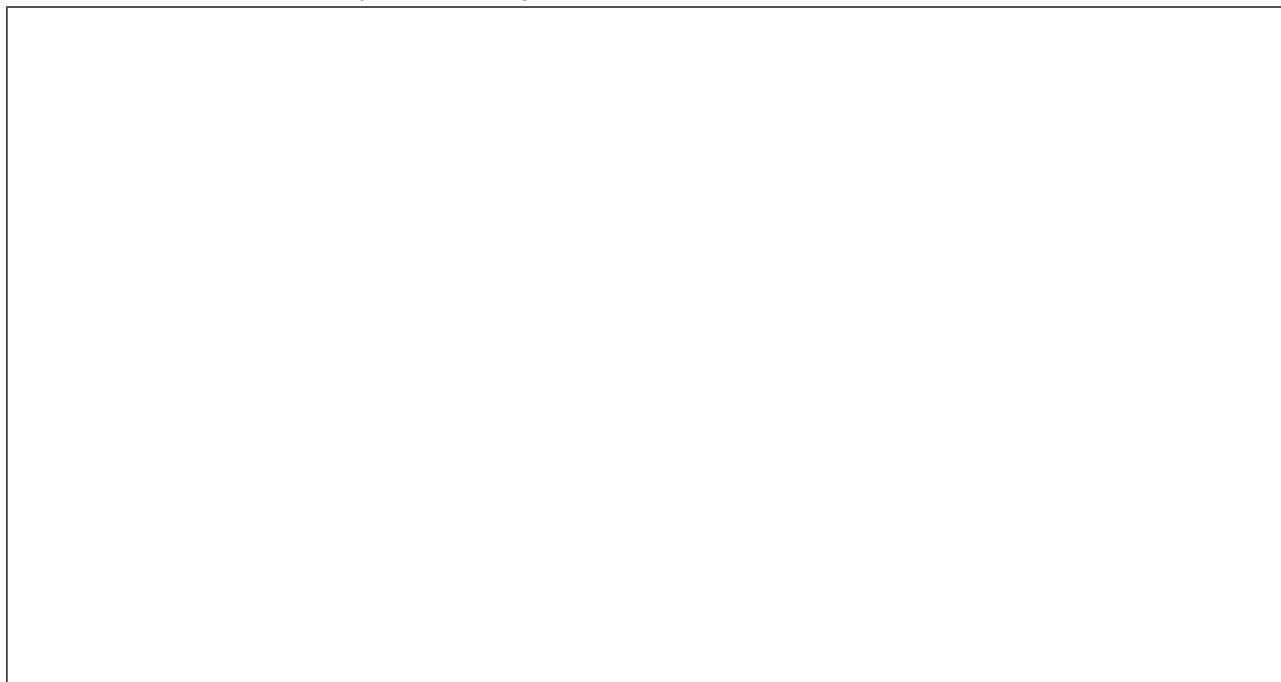
--

Pārvietošanās mizanscēnā (kad, no kuras puses manam tēlam jāienāk darbības vietā, kad jāaiziet)	
Manas veiksmes, grūtības	

5. Tēls. Portrets

Mans tēls iestudējumā (vārds)	
Kāds apģērbs ir manam tēlam izrādē?	
Kādas rakstura īpašības ir manam tēlam?	
Kādas ir mana tēla attiecības ar citiem tēliem? Ar kuriem un kādas?	

Uzzīmē sava tēlu, kādu to iedomājies (izskats, apģērbs)!

6. Snieguma līmeņu apraksts

Kritērijs	Sācis apgūt (SA)	Turpina apgūt (TA)	Apguvis (A)	Apguvis padziļināti (AP)
Punkti	2 punkti	3 punkti	4 punkti	5 punkti
1. Darbs grupā iestudējuma ieceres īstenošanā	Piedalās grupas darbā, īstenojot citu piedāvātos risinājumus.	Piedalās grupas darbā, īstenojot savus un citu piedāvātos risinājumus.	Atbildīgi piedalās grupas darbā, īstenojot savus un citu piedāvātos risinājumus, meklē radošas izpausmes tēmas atklāšanai iestudējumā.	Organizē darbu grupā, īstenojot savus un citu piedāvātos risinājumus, meklē radošas izpausmes tēmas atklāšanai iestudējumā.
2. Sadarbība ar pārējo lomu tēlotājiem iestudējumā, veidojot skatītājam uztveramu mizanscēnu, vai sadarbība, nodrošinot muzikālo noformējumu atbilstoši izrādes scenārijam	Darbojas iestudējumā, ievērojot dabīgu attālumu ar pārējo lomu atveidotājiem atbilstoši darbībai skatuviskajā situācijā.	Darbojas iestudējumā, ievērojot skatuviski attaisnotu attālumu ar pārējo lomu atveidotājiem atbilstoši darbībai iestudējumā.	Darbojas iestudējumā, ievērojot skatuviski attaisnotu attālumu ar pārējo lomu atveidotājiem atbilstoši darbībai iestudējumā un tēlu attiecībām iestudējumā.	Darbojas iestudējumā, ievērojot skatuviski attaisnotu attālumu ar pārējo lomu atveidotājiem atbilstoši darbībai iestudējumā un tēlu attiecībām iestudējumā, kā arī ievērojot skatītājiem vislabāk uztveramo skatāmību.
	Pilda grupas dotos uzdevumus muzikālā noformējuma nodrošināšanā.	Pilda grupas dotos uzdevumus muzikālā noformējuma nodrošināšanā, piedāvā savus risinājumus.	Vienojoties ar grupu, veido muzikālo noformējumu atbilstoši iestudējuma tematikai un grupā saskaņotai īstenošanas iecerei.	Vienojas ar grupu par muzikālo noformējumu, patstāvīgi meklē risinājumus un veido muzikālo noformējumu atbilstoši iestudējuma tematikai un grupā saskaņotai īstenošanas iecerei.
3. Tēla rīcības attaisnojums darbībā	Darbojas, lietojot mutvārdu runas tehnikas, lai attaisnotu sava tēla rīcību attiecībā pret citiem.	Darbojas, lietojot ķermeņa plastiku un mutvārdu runas tehnikas, lai attaisnotu sava tēla rīcību attiecībā pret citiem.	Mērķtiecīgi darbojas, lietojot ķermeņa plastiku un mutvārdu runas tehnikas, lai attaisnotu sava tēla rīcību attiecībā pret citiem. Virza darbību uz dramaturģisko konfliktu un tā atrisināšanu.	Mērķtiecīgi darbojas, lietojot ķermeņa plastiku un mutvārdu runas tehnikas, lai attaisnotu sava tēla rīcību attiecībā pret citiem. Virza darbību uz dramaturģisko konfliktu un tā atrisināšanu. Atbalsta klasesbiedrus darbības virzībā uz konfliktu un tā atrisinājumu.
4. Aktuālās tēmas risinājuma iestudējumā analīze, sava viedokļa pamatojums	Sasaista sava tēla rīcību ar personisku pieredzi.	Sasaista sava tēla rīcību ar personisku pieredzi un novērojumiem ikdienā atbilstoši grupās izvēlētajai aktuālajai problemātikai/tēmai.	Sasaista sava tēla rīcību ar personisku pieredzi un novērojumiem ikdienā atbilstoši grupās izvēlētajai aktuālajai problemātikai/tēmai. Pamato savu viedokli diskusijā ar skatītājiem.	Sasaista sava tēla rīcību ar personisku pieredzi un novērojumiem ikdienā atbilstoši grupās izvēlētajai aktuālajai problemātikai/tēmai. Pamato savu viedokli diskusijā ar skatītājiem. Analizē citu klasesbiedru veiksmes, aktuālās tēmas risinājumā iestudējumā.

7. Pašvērtējums (pēc iestudējuma demonstrēšanas)

Jautājums	Mana atbilde
Vai izdevās atveidot savu lomu, kā biju iecerējis/-usi?	
Kas demonstrējumā izdevās vislabāk man un mūsu grupai?	
Kāda bija grupā izvēlētā tēma, problēma, par kuru veidojām iestudējumu?	
Kā izdevās grupā izvēlēto tēmu īstenot (vai un kā izmainījās sākotnējā iecere)?	
Vai dzīvē varētu šādi atrisināt aktuālo problēmu, kā to parādījām iestudējumā?	
Kā pārvarēju bailes no uzstāšanās?	
Kas iestudējuma veidošanas procesā man visvairāk patika?	

<p>Ja būtu jāpiedalās lielāka apjoma izrādes veidošanā, ko es izvēlētos darīt – būt aktieris, kurš atveido lomu; režisors, kurš visu organizē; scenārija autors, kurš raksta lugu vai izrādei tekstu; tērpu mākslinieks, kurš piemeklē vai veido tērpus visiem, scenogrāfs, kurš veido dekorācijas un izdomā, kādi būs priekšmeti uz skatuves; muzikālā noformējuma autors, kurš izvēlas skaņas, mūziku iestudējumam; kustību mākslinieks, kurš veido kustības, dejas izrādē; producers, kurš meklē īstenošanai nepieciešamo finansējumu, saimniecisko nodrošinājumu? Kāpēc izvēlos tieši šo?</p>	
---	--

DOMĀT. DARĪT. ZINĀT.

Valsts izglītības satura centra īstenotā projekta "Kompetenču pieeja mācību saturā" mērķis ir izstrādāt, aprobēt un pēctecīgi ieviest Latvijā tādu vispārējās izglītības saturu un pieeju mācīšanai, lai skolēni gūtu dzīvei 21. gadsimtā nepieciešamās zināšanas, prasmes un attieksmes.

Projekts Nr. 8.3.1.1/16/I/002 Kompetenču pieeja mācību saturā

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA
Eiropas Sociālais
fonds

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ